

Važnost ilustratora u oblikovanju knjige

Karinja, Roberta

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:020971>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti
Diplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti

Roberta Karinja

Važnost ilustratora u oblikovanju knjige

Diplomski rad

Zadar, 2019

Sveučilište u Zadru
Odjel za informacijske znanosti
Diplomski sveučilišni studij Informacijskih znanosti

Važnost ilustratora u oblikovanju knjige

Diplomski rad

Student/ica:
Roberta Karinja

Mentor/ica:
izv.prof.dr.sc. Nives Tomašević

Zadar, 2019

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Roberta Karinja**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Važnost ilustratora u oblikovanju knjige** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 20. rujan 2019.

SADRŽAJ

1	SAŽETAK.....	1
2	UVOD	1
2.1	Što je ilustracija i slikovnica	2
2.1.1	Svrha ilustracije u slikovnici	3
2.2	Povijest ilustracije i slikovnice.....	4
2.2.1	Prve kategorizacije slikovnica.....	6
3	SLIKOVNICA	7
3.1	Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice	7
3.2	Elementi dizajna slikovnice	7
3.2.1	Veličina slova, količina teksta i font	8
3.2.2	Raspored elemenata na stranici	9
3.2.3	Izbor boje i stila.....	9
3.3	Dizajn koji prati sadržaj	10
3.3.1	Veza između slike i teksta	12
3.4	Slikovnica – prvi dodir djece s čitalačkim svijetom	15
3.4.1	Funkcije slikovnice	17
4	ZANIMANJE: ILUSTRATOR	18
4.1.1	Upadanje u zamku ‘oku dopadljivog’	19
4.2	Proces ilustriranja.....	20
4.2.1	Odabir stila	20
4.2.2	Upoznavanje s rukopisom	21
4.2.3	Razvoj likova.....	21
4.2.4	Tijek priče	23
4.2.5	Suradnja s urednikom.....	24
4.3	Hrvatski centar za dječju knjigu.....	24

4.4	Hrvatski i svjetski ilustratori	25
4.5	Hrvatska i svjetska ilustratorska priznanja i nagrade	27
4.5.1	Nagrada “Grigor Vitez”	28
4.5.2	Nagrada “Ivana Brlić Mažuranić”	29
4.5.3	Nagrada “Kiklop”	30
4.5.4	Nagrada “Ovca u kutiji”	31
4.5.5	Nagrada Astrid Lindgren Memorial Award - ALMA	32
4.5.6	Nagrada Hans Christian Andersen	34
4.6	Sajam dječje knjige u Bologni	35
5	PREGLED AUTORA	40
5.1	Pregled nagrađivanih hrvatskih ilustratora od 1990. do 2018. godine.....	40
5.2	Stvaralaštvo hrvatskih ilustratora	40
5.2.1	Svjetlan Junaković.....	40
5.2.2	Zdenko Bašić.....	42
5.2.3	Ivana Guljašević	45
5.2.4	Ivan Vitez	47
5.2.5	Pika Vončina	48
5.2.6	Tomislav Torjanac.....	50
5.2.7	Andrea Petrlik Huseinović	52
5.2.8	Stanislav Marijanović.....	54
5.2.9	Dražen Jerabek	56
5.2.10	Marsela Hajdinjak	58
6	ZAKLJUČAK	60
7	LITERATURA	63
7.1	Mrežna mjesta	63
7.2	Popis slika	66

1 SAŽETAK

Rad naziva *Važnost ilustratora u oblikovanju knjige* pregledni je rad i vodi nas u svijet ilustratora, odnosno uči nas što je slikovnica i ilustracija i koja je njihova svrha. Vodi nas kroz povijest slikovnice u svijetu i Hrvatskoj, opisuje nam razlike i vrste među slikovnicama. Objasnit će zašto je kvalitetna slikovnica od velike važnosti za razvoj djece i njihovih čitalačkih navika. Opisat će se proces izrade slikovnice, kakav raspored elemenata na papiru mora biti, koje boje priliče određenom tekstu, razrada izgleda likova, veličine i izgleda teksta. Predstaviti će se inozemne i hrvatske nagrade za dječju književnost prema kojima se vrednovalo i stvaralaštvo i nagrađivanost hrvatskih autora ilustracije u razdoblju od 1990. do 2018. godine. Većina od predstavljenih deset hrvatskih autora, nominirana je od strane Hrvatskog centra za dječju knjigu i predstavljena na Sajmu dječje knjige u Bologni o kojem će se također više doznati u nastavku teksta.

U radu se nastojalo pojasniti koliko je stvaranje kvalitetne slikovnice i ilustracije kompleksno i zahtjevno djelo tijekom razvoja djece kao neovisnih ljudi s vlastitim mišljenjem i smislom za estetiku.

KLJUČNE RIJEČI: ilustracija, slikovnica, ilustrator, proces ilustracije, dječje književne nagrade, sajam dječje knjige, hrvatski ilustratori

2 UVOD

Ilustratori dječjih knjiga, kao i bilo koji drugi umjetnici, moraju imati inspiraciju za ono što rade i bez toga njihov rad neće biti uspješan. Ilustracija se može izraditi kolažom, slikanjem temperom, vodenom bojom, flomasterom ili bilo kojim drugim sredstvom, a može se i fotografirati i štošta drugo. Sigurno je kako tijekom rada na ilustraciji bez obzira na tehniku, ilustrator mora imati poticaj u obliku stiha, ulomka, cijele priče ili knjige. Ne smije izostati ni raspoloženje i ugođaj tijekom crtanja jer, ukoliko je potrebno nacrtati tužnog lika, a ilustrator je prepun dobre i pozitivne energije, možda bi bilo bolje da se najprije posveti crtanju sretnih scena i likova. Apsolutno svaka sitnica u osjećajima i okolini koja ga okružuje može utjecati na rad umjetnika. Nadalje, slika prati dijete od rođenja za razliku od teksta kojeg nakon nekoliko godina treba tek naučiti, a kasnije i naučiti razumjeti kompleksno i na kritički način.

Brže i lakše se „čita“ slika te izaziva niz asocijacija i lanac pojmova u čitatelja koji je ujedno i gledatelj. Potom nije teško shvatiti zašto su slikovne knjige poput turističkih vodiča ili časopisa i novina omiljene odraslima, a slikovnice djeci - one u isto vrijeme predstavljaju knjige i monografije, prospekte, reklame i godišnjake. Slika zaista može imati veliku prednost pred tekстом, a može ga i nadopuniti i dati mu smisao. Tako se ne čini kada pogledamo radni tijek ilustratora jer on zapravo nastupa posljednji u lancu izrade knjige/slikovnice i predstavljanja javnosti...a ipak je njegovo djelo najviše primijećeno. Postoji pak i dio čitateljske populacije koji ilustraciju shvaća kao smetnju i kako tekst ne treba biti popraćen slikom. Iako se šira javnost i stručnjaci slažu u tome kako dijete pomoću slike potiče maštu i daje mu se šansa da proširi priču na svoj način, oni oprečnog mišljenja smatraju kako slika ipak sama priča priču i ograničava stvaranje vlastitih slika i prizora. Ovisno o slučaju, točno može biti i jedno i drugo.

2.1 Što je ilustracija i slikovnica

Balić-Šimrak i Narančić Kovač opisuju slikovnicu ovako: slikovnica je jedinstven spoj riječi i slika kao dva neodjeljiva elementa; ona produbljuje smisao za estetiku kod djece i pridonosi razvoju likovnog stvaralaštva. Da bi ovaj doprinos dobio na vrijednosti tijekom dječjeg razvoja potrebno je djeci pružiti slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama s obilježjima:

- stilska pročišćenost;
- harmonija i ritam boja;
- jedinstvena kompozicija koja vodi dijete kroz radnju te mu omogućuje vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka.¹

Iako se na prvi pogled da zaključiti kako slikovnica nema pretjerano velik opseg riječi, vokabular slikovnica iznenađujuće je bogat. Osim teksta, djeci daje priliku da se preko verbalnih i vizualnih izvora pruženih u knjizi naviknu na nove riječi i izgrade vokabular. Jedan od razloga zašto se lakše i brže izgrađuje dječji vokabular je taj što duljina slikovnice dopušta od petsto do osamsto riječi i pisac mora pažljivo obraditi i izabrati svaku riječ i odlomak. Kad je napravljena takva selekcija riječi, jasno je kako se dijete neće izgubiti u

¹ Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo, str. 12

moru riječi, već će naučiti nešto novo ali i sve razumjeti u isto vrijeme. Takav pristup odlika je izvrsno napravljene slikovnice.

Osim gore navedenih definicija, autorice slikovnicu predstavljaju i kao intermedijalno djelo. *Slikovnica je medijski složeno djelo koje podjednako uzima i od književnosti i od likovnih umjetnosti, pri čemu nastaje nova umjetnička cjelina, po naravi sasvim intermedijalna, kojoj je u temelju dijaloško načelo. Strogo uzevši, u slikovnici su riječi i slike toliko upućene jedne na druge da ih nije moguće razdvojiti a da ne 'razorimo' i samo djelo.*

Postoje pripovjedne i nepripovjedne slikovnice. Pripovjedne slikovnice slika i riječ zajedno pričaju priču i događa se da njihovo značenje međusobno suprotstavlja i ako se ne upustimo u dublje promišljanje i odgonetavanje poruka slike i teksta možemo propustiti poruku djela. Na ovaj način uči se djecu razmišljati i uspoređivati, a tu je i enigmatska crta koja tjera na rješavanje problema. Nepripovjedne slikovnice potiču razlikovanje u male djece. To mogu biti slikovni rječnici koji uče razliku veličine, boje, oblika i tako dalje. Tu se naglasak stavlja na vizualnu pismenost, odnosno višeznačnosti slike.²

Prema Hlevnjak, slikovnica je zbir malenih slika, a malene slike zovemo minijature, odnosno ilustracije.

Ilustracija dolazi od latinske riječi *ilustris* što znači osvjetljen, svijetao, sjajan, jasan, znamenit, slavan, izvrstan, odličan, bjelodan, bistar.³

Ilustracija sagledava priču s više strana pa samim time i navodi čitatelja i gledatelja da stvori više verzija ako je potrebno. Uvijek ovisi o pojedincu na koji način će doživjeti lika, slika je u očima promatrača zapravo živa i predstavlja nepresušan izvor mašte. Ilustratorov zadatak je primamiti gledatelja da čita/gleda između redaka i stvara asocijacije. Ilustracija treba poticati na proširenje teme asocijacijama, simbolima, metaforama, društvenim i osobnim iskustvima.

2.1.1 Svrha ilustracije u slikovnici

² Usp. Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo, str. 12

³ Hlevnjak, Branka. Kakva je to knjiga slikovnica. // Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 8

Umjetničko djelo slikovnice, naslovnica i iznutra, stvara prvi i drugi dojam na potencijalnog čitatelja i kupca i stoga je presudna za prodaju. Za uspjeh ove veze, ilustrator mora slijediti pisanu riječ autora, ali i dodati svoje detalje.

Bitna uloga ilustracija u slikovnici je da pisanu priču prenesu na novu razinu zabave.

Ona također navodi da ilustracija slikovnica, vrlo često punih akcije i zanimljivih dodataka priči, može dovesti do proširenog raspona pozornosti djece koju je inače lako omesti.

Ilustracija na stranici mora postaviti ritam, biti odrednica gdje će se koji dio teksta i slike nalaziti i koliko će ga biti jer, pogriješi li u tome, gubi ritam, dijete gubi koncentraciju i nema više užitka u naraciji do posljednje stranice.⁴

Nadalje, govoreći o značaju ilustracije u dječjim knjigama. u članku *Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama*, intermedijalnost podrazumijeva suradnju dvaju ili više medija, a kod slikovnice su to slika i tekst. Vjerojatno najpoznatiji takav primjer je crtež udava koji je pojeo slona u Malom princu Anthonyja Saint-Exuperyja. Slika srasta s djelom i putuje s njim. Ilustrirana knjiga se od slikovnice razlikuje po tome što se književni tekst može razdvojiti od ilustracije i objaviti se sam, bez crteža. U slikovnicama su ilustracije sastavni dio i imaju nezamjenjivu ulogu kao i riječi.⁵

Slika 1. Kulturni crtež iz djela "Mali princ"

2.2 Povijest ilustracije i slikovnice

Prve ilustracije u hrvatskim dječjim knjigama javljaju 1796. u knjizi *Mlajssem Robinzon* Joachima Heinricha Campea i to u obliku drvoreza domaćeg majstora. Autori ilustracija u početku su bili stranci, Nijemci, Francuzi, Česi ili Englezi. U razdoblju od tri godine, 1844.

⁴ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 21

⁵ Usp. Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. // *Dijete, vrtić, obitelj* 17, 66 (2011), str. 12

do 1847., Ignjat Ćivić Rohorski objavio je šest svezaka bogato ilustriranih basni u kojima su se nalazili litografovi naknadno lijepljeni u knjižni blok. Na hrvatsku slikovnicu osobito je utjecala njemačka naklada. U Njemačkoj se u početku svaka knjiga opremljena slikama nazivala slikovnicom, a tek se u drugoj polovici 19. stoljeća taj pojam sužava na knjige namijenjene djeci. Pretečama slikovnica smatraju se ilustrirane Biblije, ilustrirane slovarice i početnice te basne. Ipak, najslavnijim prethodnikom slikovnice kakvu znamo smatra se *Orbis sensualium pictus* Jana Amosa Komenskoga objavljen 1658. godine. Prvom pravom slikovnicom smatra se *Struwwelpete* (Janko Raščupanko) iz 19. stoljeća autora Heinricha Hoffmanna u kojoj se nastoji prenijeti osnovne građanske norme i vrijednosti građanskog staleža toga doba. Prvu pop up i trodimenzionalnu slikovnicu na tom području načinio je Lothar Meggendorfer osamdesetih godina 19. stoljeća. U Hrvatskoj se 1942. godine pojavila prva slikovnica koja se mogla nazvati igračkom- knjigom, odnosno pop-up/ trodimenzionalnom slikovnicom, a zvala se *Koliko je sati?* i imala je na koricama kazaljke sata koje su se samostalno mogle vrtjeti.⁶

U Velikoj Britaniji se čini kako je slikovnica ipak bila malo dostupnija i raširenija. Naime, od druge polovice 19. stoljeća proizvode se knjige-igračke (toy-books) velikog formata koje su se prodavale za 6 penija ili za 1 šiling i bile su proizvedene od neuništivog tvrdog kartona. Za isplativost izrade i niske prodajne cijene ovakve knjige, bilo je bitno da se proizvede u ogromnoj nakladi.

Pretpostavlja se da se prve slikovnice u Hrvatskoj javljaju krajem sedamdesetih godina 19. stoljeća. Naziv slikovnica može se pronaći u Filipovićevom Hrvatsko-njemačkom rječniku iz 1869. godine i to samo zato da bi se opisale njemačke i francuske posebne knjige za djecu koje su se mogle nabaviti u hrvatskim knjižarama, ali ih nije bilo na hrvatskom jeziku. Alternativno ime bilo je *slikovnjak*. Najranija sačuvana hrvatska slikovnica su *Domaće životinje* koju su objavili nakladnici Albrecht i Fiedler 1885. godine. Pjesmice su bile od autora Josipa Milakovića, slike H. Leutemanna. Nedugo nakon javljaju se i nakladnici u Karlovcu, Sagan (1896.) i Donjem Miholjcu, Mrgold (1910.).

Iz onog doba poznajemo skoro sve autore teksta, ali samo je poznata samo četvrtina ilustratora. Srećom, danas se stanje promijenilo i imena ilustratora ravnopravno su istaknuta na naslovnici s imenima pisaca teksta. Ponekad je jedina stvar koju o njima možemo doznati iz ilustracije njihova nacionalnost. Na ilustracijama se pojavljuju stvari tipične za neku

⁶ Usp. Batinić, Štefka; Majhut, Berislav. Počeci slikovnice u Hrvatskoj. // Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 32.

sredinu kao što su baseball za američku ili cricket za englesku. U slikovnicama hrvatskih nakladnika najviše nalazimo njemačke ilustratore, ali i engleske autorice.

Vladimir Kirin je prvi hrvatski ilustrator slikovnica nama znan; izradio je Dječju čitanku o zdravlju 1927. godine, a nepotpisana autorica pjesama u istoj bila je Ivana Brlić Mažuranić. Od ostalih poznatih autora crteža tu su Cornel pl. Becić te Andrija Maurović. Maurović je u Čudnovatom pijetlu radio ilustracije bez boje, a autor teksta Zlatko Špoljak uz njih je dodao malen tekst kojim poziva djecu da ih obojaju i tako je pretvorio slikovnicu u bojanku.⁷

Poezija se nalazila u preko dvije trećine slikovnica, petina su proza, a jedna desetina su slikovnice bez teksta ili s minimalnim tekstom. Za poeziju iz slikovnica onoga doba govori se kako je mehanička, neinovativna i nenadahnutu. Proza se proteže kroz 20% slikovnica i javlja se u didaktičkim slikovnicama i bajkama. U didaktičke slikovnica spadale su one u kojima se likovi izrezuju i lijepe, one koje daju upute za eksperimente, izradu igračaka ili slično. 10% činile su slikovnice s minimalnim tekstom ili bez teksta, a u njima je zapravo teško zaključiti zašto tekst nije dodan s obzirom da je za to ostavljen prostor.

Najzastupljenije teme u slikovnicama bile su dječji svijet zabave i svakodnevnica. Samo petina slikovnica obrađivala je bajke, 15% životinje, 10% prijevozna sredstva, a ostatak fantastiku, ABC čitanke, sport i tako dalje.⁸

2.2.1 Prve kategorizacije slikovnica

Djeca su u 19. stoljeću poslušnošću morala postati pametna, dobra i razumna poput starijih stoga su učitelji počeli pisati knjige namijenjene školskoj djeci. U to vrijeme nitko nije obraćao pažnju na manjak literature za mlađu djecu, a posebno se nije vodila briga o tome kojoj uzrasti će biti primjerena. Stoga se nezadovoljni otac Heinrich Hoffman, u nedostatku slikovnica za sina, kao božićni poklon odlučio napisati i izraditi jednu slikovnicu za šestogodišnjake. U početku nije bilo kategorizacije slikovnica koje se izdaju, no ubrzo su knjižari i nakladnici uvidjeli taj propust te su počeli nuditi literaturu posebno za djevojčice, za djecu od pet do sedam godina, slikovnice bez teksta za najmlađe i slično.⁹

⁷ Batinić, Štefka; Majhut, Berislav. Navedeno djelo, str. 23-26

⁸ Batinić, Štefka; Majhut, Berislav. Navedeno djelo str. 29-30

⁹ Isto, str. 35

3 SLIKOVNICA

3.1 *Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice*

Nove vrste knjiga za predčitateljsku dob izravno računaju na sudjelovanje roditelja. Autori su uvidjeli da je roditeljima potrebna pomoć pa u nova izdanja stavljaju instrukcije kako potaknuti dijete na aktivnost tijekom čitanja, kako diskutirati o pročitanom s djetetom, što posebno naglasiti kod čitanja i slično.

Za razliku od ilustrirane knjige, **slikovnica za djecu** razvija i naglašava sadržajnu vrijednost teksta i predodžbe autora teksta, a ne ilustratorovu. Ilustrator mora ostvariti sve zamisli autora, no uvijek može kroz slike uključiti vlastite ideje koje neće proturječiti idejama pisca. Suradnjom se može postići i da ilustrator u suradnji s autorom promjeni ili prilagodi tekst da ga djeca bolje shvate ili da bolje objasni autorovu zamisao.

Dakle slikovnica se razlikuje od ilustrirane knjige u najvažnijoj crti, a to je da je naglasak stavljen na sliku jer se njom izražava glavni i najbitniji dio misli i njom se animira čitatelja knjige.¹⁰

3.2 *Elementi dizajna slikovnice*

Elementi dizajna knjige važan su aspekt mnogih dječjih knjiga danas. Ovi elementi mogu pomoći djeci otkriti i vizualno i verbalno značenje rada. Pažljivo dizajnirana naslovnica knjige može predstaviti karakter ili okruženje, navodeći publiku da otvori knjigu i iskusi njezino čudo. Ti elementi pomažu djeci da se usredotoče na važne elemente priče; pružaju im prilike da se uključe u zadatke razmišljanja više razine.

Govoreći o značajkama dizajna ilustriranja u knjigama, mnoge faktore treba uzeti u obzir: fotografija ili crtež, crno-bijelo ili u boji, naturalistički ili stilizirano, koliko su povezani tekst i ilustracija, raspored na papiru... Sve ovo za sobom vuče i značajke čitatelja, odnosno njihove godine, mogućnosti, iskustva, kulturološku pozadinu i interes za čitanje. Tu su još i tema, kvaliteta i kvantitet teksta, kvaliteta, kvantitet i tip ilustracije koji su navedeni u prethodnoj rečenici.

Učiniti knjigu privlačnom i prikladnom za određenu dob ili raspon sposobnosti nije samo stvar dobivanja pravilne razine čitljivosti, nego i osiguravanja da ilustracije i tipografija daju

¹⁰ Usp. Čačko, Peter. Slikovnica, njezina definicija i funkcije. // Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 14

prikladnu vizualnu teksturu. Ako knjiga to ne može postići pojavljuju se, s jedne strane, previše djetinjastim ili zaštitničkim izgledom ili, s druge strane, previše sitno ili gusto obrađenim i “odraslim” tekstom i vizualnim izgledom.¹¹

3.2.1 Veličina slova, količina teksta i font

Prema Spenceru, tekst koji je pisan veličinom slova između 9 i 12 imaju otprilike jednaku čitljivost. Ako su slova veća, učinkovitost čitanja je manja. On predlaže da je tekst djeci najčitljiviji kad je u polu-podebljanom (*semi-bold*), zastarjelom vitičastom stilu, a da se problemi s tipografijom i čitljivošću javljaju kada tekst postaje manji, a postavljen je na tamnoj pozadini. Bitnim navodi i dužinu teksta tvrdeći kako je 60 do 70 znakova najugodnije za čitanje: što je linija teksta duža više se vraća na već prevladane informacije, dok kratke linije povećavaju broj i trajanje misli. To je situacija kada govorimo o kontinuiranom tekstu (romanima, stručnoj literaturi i slično). Ukoliko govorimo o slikovnicama ili dječjim ilustriranim enciklopedijama, tekst je podijeljen na komadiće i popraćen je slikom stoga je čitanje tempirano drugačije.¹²

Poruka rada može se proširiti elementima dizajna koji se mogu postepeno razvijati i naposljetku dati cjelokupan uvid. Ako je neka tema predstavljena na naslovnici (u smislu fonta ili crteža), može se nadalje razvijati, slično manifestirati ili ponavljati u tekstu unutar knjige, a ne mora utjecati na tekst već samo na moć opažanja i razumijevanje čitatelja. Ako je, na primjer, u pitanju ilustracija ili lik koji se mijenja (odраста, skače svaki put višlje, mijenja odjeću po godišnjim dobima i sl.) takvi detalji mogu se pronaći na rubovima stranica, na kraju ili početku knjige, na omotu...Osim detalja u obliku crteža, mogu se pronaći i ulomci iz sveukupnog teksta kraj njih. Tako se knjige obogaćuju i daju opciju da ne treba slijediti slijepo tekst stranicu za stranicom, već ponekad okrenuti knjigu i preskočiti pokoju stranicu te joj u mislima dodati neku novu dimenziju. Kombinacija malih zasebnih djelića može činiti jednako vrijednu cjelinu kao i zbroj ovisnih dijelova na koji smo navikli u literaturi.

¹¹ Usp. Goldsmith, Evelyn. Learning from illustrations: factors in the design of illustrated educational books for middle school children. *Word & Image* 2, 2 (1986), str. 112

¹² Usp. Goldsmith, Evelyn. Navedeno djelo, str. 114. Citirano prema: Spencer, Herbert. *The Visible Word*. London: Lund Humphries, 1969

3.2.2 Raspored elemenata na stranici

Postoji nekoliko elemenata koji se odnose na izgled koji može poboljšati ili pogoršati dojam čitatelja. Važno ih je prepoznati i spriječiti pogreške prije objavljivanja kako se ne bi smanjile šanse za dobar uspjeh na tržištu. Ilustracije koje se rade za slikovnicu mogu se protezati na dvije stranice stoga u obzir treba uzimati preklop i mjesto gdje se stranice spajaju. Nijedan važan dio ilustracije ne bi trebao biti postavljen blizu preklopa ili preblizu mjestu spajanja stranica kako bi se spriječilo neželjeno izrezivanje ili prekidanje slika. To je uobičajena pogreška čak i za najiskusnije ilustratore, jer su obje stranice pune ilustracije raširene kao jedno kontinuirano umjetničko djelo. Ako ilustrator zaboravi na preklop i mjesto spajanja, ilustracija mora biti prepravljena.

Drugo, uvijek se mora paziti na udaljenost od mjesta spajanja i preklopa tako da čitatelj može listati knjigu bez ometanja. Rijetko je da je ilustratorova dužnost baviti se samim tekstom, no njegova je odgovornost ostaviti dovoljno prostora za tekst u izgledu ilustracije. On treba stvoriti prazan prostor na ilustraciji, dovoljno velik da se u njega smjesti tekst. Ilustrator mora poštivati mjesto spajanja i ograničenja preklopa jednako kao i odgovorni grafički dizajner.

Odgovarajuća veličina tog praznog prostora može se izračunati pomoću *lažnog teksta* s tekstom u ispravnoj veličini i fontu izdavača. Neki ilustratori često se služe *lažnim tekstom* jer im to omogućuje da lakše procjenjuju prostor, premda još uvijek nije postavljen točan tekst.¹³

3.2.3 Izbor boje i stila

Ekonomski čimbenici određuju korištenje boja. Ako tiskanje i / ili prodajna cijena knjige opravdava izdatak, dobro je iskoristiti boje kada ih se zna pravilno iskoristiti. Osim toga, mnogo je atraktivnije izgled crteža u boji nego jednobojnog tiska, a ponekad i boje pomažu da se bolje razumije crtež. Primjer dobrog korištenja boja može biti prikaz sivog neba na kojem ne pada kiša, ali jednostavno prevladavaju sivi oblaci koji se ne bi prepoznali kao takvi na jednobojnom tisku.

¹³ Usp. Hladíková, Hana. (2014). Navedeno djelo, str. 27. Citirano prema: ShooRaynerLife, 2011. *Illustrating books with Lynne Chapman*. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=rqUiaRCE3ao>

Paleta boja može biti ograničena temom teksta, a može ju i ilustrator sam odrediti. Takav pristup osigurava kontinuitet i osjećaj cjelovitost u knjizi. Ipak, glavna svrha boje je stvaranje raspoloženja. Raspoloženje može biti pokrenuto mnogim izvorima. Boje često prenose emocionalno opterećenje slike pa tako na primjer žutim tonovima izražava se scena igre okupane suncem na plaži. Skup boja također se može odabrati kako bi se upotpunila radnja priče ili njena tema. U nekim slučajevima, boje se koriste za prikaz doba dana, različitih godišnjih doba ili za uspostavljanje područje fokusa unutar ilustracije. U ostalim slučajevima, boje se odabiru kako bi se stvorio dovoljan kontrast unutar slika. Na primjer, ako je lik odjeven u plave traperice i poziva ga se da sjedne na kauč, boja kauča također ne smije biti plava.¹⁴

3.3 Dizajn koji prati sadržaj

Već 1973. godine, kada nije bilo velikog svakodnevnog priljeva informacija, Hale i Piper ustvrdili su kako djeca mlađa od trinaest godina imaju problema s ignoriranje nevažnog materijala i kako slika, ako nije od pomoći, može postati smetnja.

Salomon 1974. godine zamjećuje “*medijacijske sposobnost*”. Tvrdi kako se ljudi razlikuju u svojoj sposobnosti da stvaraju unutarnje strukture u obliku slika ili logike. U razredu u kojem su djeca različitih sposobnost razlikuju se oni kojima ilustracija uvelike pomaže u shvaćanju teksta te oni kojima ilustracija ipak odmaže. Goldsmith je uvjeren kako se rezultati ovog istraživanja ne mogu u potpunosti primijeniti na tiskanu građu jer na takvoj građi naprednija djeca jednostavno mogu ignorirati ilustraciju za koju smatraju da im nije od pomoći.¹⁵

Ako je u pitanju, primjerice, knjiga o ljudskom tijelu prilagođena određenom uzrastu, bitno je da se s onima prilagođenim višim uzrastima u tekst unosi veći broj tehničkih izraza, to jest jednaka količina informacija, no teži tekst.¹⁶

¹⁴ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 29

¹⁵ Usp. Goldsmith, Evelyn. Navedeno djelo, str. 111

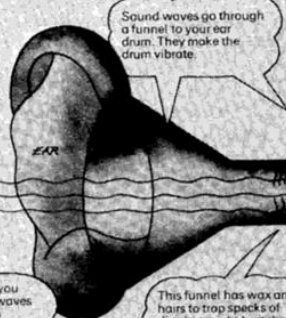
¹⁶ Isto, str. 114

What Ears Do

Your ear is a machine that picks up sound waves and turns them into messages to your brain. We have invented a machine that might be able to do the things your ear does. Part of it sends balance messages to your brain. Your ear does this too.

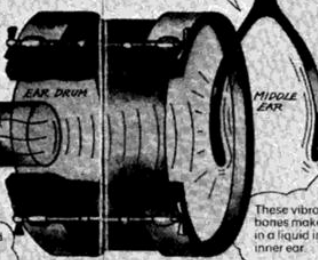

When you blow a trumpet you make sound waves. Sound waves are like ripples in the air. You cannot see them but you can feel them.

Sound waves go through a funnel to your ear drum. They make the drum vibrate.

This funnel has wax and hairs to trap specks of dirt that might hurt the inside of your ear.

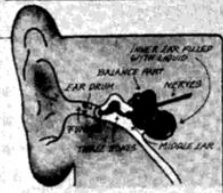

The vibrations of your ear drum make some little bones in your middle ear vibrate.

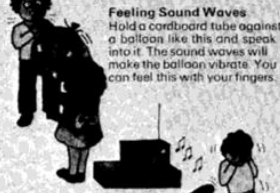
Nerves in this liquid feel the sound vibrations and tell your brain about the sound outside.

The liquid in your inner ear sends balance messages to your brain as well as sound messages.

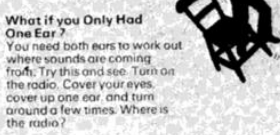
These vibrating bones make ripples in a liquid in your inner ear.

Your Ear Machine
Your inner ear is a curled-up tube with three extra loops. The liquid in the curled-up part picks up sound waves. The extra loops are to help you keep your balance.

Feeling Sound Waves
Hold a cardboard tube against a balloon like this and speak into it. The sound waves will make the balloon vibrate. You can feel this with your fingers.

What if you Only Had One Ear?
You need both ears to work out where sounds are coming from. Try this and see. Turn on the radio. Cover your eyes, cover up one ear, and turn around a few times. Where is the radio?

Why Do You Get Dizzy?
When you spin round and round the liquid in your inner ear whirls round too. When you stop, it keeps going.

The whirling liquid sends a spinning message to your brain. But you are standing still. Your brain feels mixed-up and you feel dizzy.

Ears Help You Balance
The liquid in your inner ear stays level when you move, like the water in this jar.

See how the water sloshes round the jar when the jar tips and turns. As the liquid moves around in your inner ear, nerves in the liquid tell your brain what is happening.

Figure 1. From J. Hindley and C. Rawson, *How Your Body Works* (London: Usborne Publishing, 1975), pp. 16-17.

Hearing

Sound is really vibrations in the air. These stimulate receptor cells inside your ears to send impulses to your brain. Your brain interprets the impulses as sounds. What

- The outer ear is important in many ways. It is the part that your ears use to "look for" sounds. Although humans cannot see the ear, the muscles to do this, the pinnae, can make them work. Can you?
- Your outer ear funnels the sound down this tube, which is called the auditory canal. The canal is lined with hairs and produces wax. Wax is used to build up and prevent particles from getting in. It can be applied and safely and painlessly by the doctor.
- The middle ear is separated from your middle ear by a slightly stretched membrane called the ear drum. This vibrates when the sound hits it. It is a good idea to keep anything into your ear. Even cotton balls or a Q-tip can do damage to your ear drum.
- The middle ear is filled with air and contains three tiny bones, "ossicles". These are called from left to right as you look at the diagram the malleus (hammer), incus (anvil) and stapes (stirrup). The stapes is the smallest bone in your body and is only about 2mm long. Any vibration of your ear drum near right along this chain of bones.
- The stapes pushes the oval window of the cochlea. The cochlea is a spiral-shaped tube that contains the receptor cells, which have fine hairs attached. Microscopic waves in the auditory canal on the hairs and the stapes push the oval window in the cochlea. Some of the hair cells respond only to fast vibrations, which are produced by high-pitched sounds. Others respond only to slower vibrations, which are produced by low-pitched sounds. The louder the sound, the bigger the vibrations and the stronger the impulses produced.

Eustachian tube
The only way air can get into or out of your middle ear is through this tube, which leads to the back of your nose. When you swallow, chew or yawn the entrance to the tube opens and air can move in or out. This allows the air pressure on both sides of your ear drum to remain equal. The pressure outside your ear sometimes changes suddenly, for example when you are in a lift or airplane. The popping sensation you sometimes get then is the pressure equalizing in your middle ear. Swallowing helps to equalize it quicker.

Balance

- Semi-circular canals (Utricule, Sacculle)
- Amplified (Recepteur)

These three semi-circular canals (see opposite page for their position in your ear) and the tiny sacs beneath them, called the utricule and sacculle, are filled with endolymph and help you to balance. The sacs tell you what position your head is in and the canals tell you what direction it is moving in.

Feeling dizzy
If you spin round and round and then stop, the fluid in your semi-circular canals continues to swirl for a while as though you were still moving. This confuses your brain.

because your eyes and muscles are telling it that you have stopped. The result is that you feel dizzy. Travel sickness is also caused by the balance mechanism in your ears.

Why do you have two ears?

Having two ears allows you to tell what direction sounds are coming from. This is because the sound hits one ear a fraction of a second before the other and produces stronger vibrations.

Loud noises
The chart below shows you the approximate levels of sound in decibels (dB). The noise in planes is loud noise, and it gets louder when you are at an airport. Loud noises can damage the receptors in your ears and make you deaf. This type of deafness cannot be helped by wearing a hearing aid.

120dB	Jet aircraft
110dB	Discobothèque
100dB	Pneumatic drill
80dB	Heavy traffic
60dB	Normal conversation
20dB	Whisper

Taste

Your taste "buds" consist of groups of receptor cells in your tongue which are sensitive to chemicals dissolved in your saliva.

Smell
Receptor cells high up at the back of your nose are sensitive to chemicals in the air. You can smell things when you breathe in this air. The nose draws air in through the nostrils. The nose has about 3,000 different types of smell receptors.

Most of the buds are at the sides and back of your tongue. The buds in different areas respond to different tastes. You can only distinguish four basic tastes with your tongue: sweet, sour, salt and bitter. You use your sense of smell to detect more subtle flavours. That is why a lot of food seems to taste the same when you have a cold and your nose is blocked.

Slika 2. Primjer ilustriranja i opisivanja istih informacija za mladu i stariju dob

Usporedimo li dvije knjige o ljudskom tijelu, ali namijenjene različitim uzrastima, možemo uočiti tri razlike: prva razlika je u opisanju slika – za mlade su objašnjene analogijom dok su za starije organi pojedinačno opisivani na način bliži onomu kojeg nalazimo u medicinskim knjigama. Druga razlika je da je za mlade uzraste u cijelu priču o ljudskom

tijelu uključen i crtani lik jednakih ili približno jednakih godina kao što je čitatelj ili za starije kao odrasla osoba. Treća razlika tiče se obrade ili stila ilustracije. Crteži za mlađi uzrast su jarkih boja nanesenih kistom i imaju teške obrise koji se često koriste u stripovima i animiranim crtanim filmovima. Za starije je primijenjen više tehnički pristup gdje je crtanih elemenata puno manje.

Slijedeć Morrisonovu teoriju znakova, autorica predlaže tri različite vrste komunikacija ilustracijom:

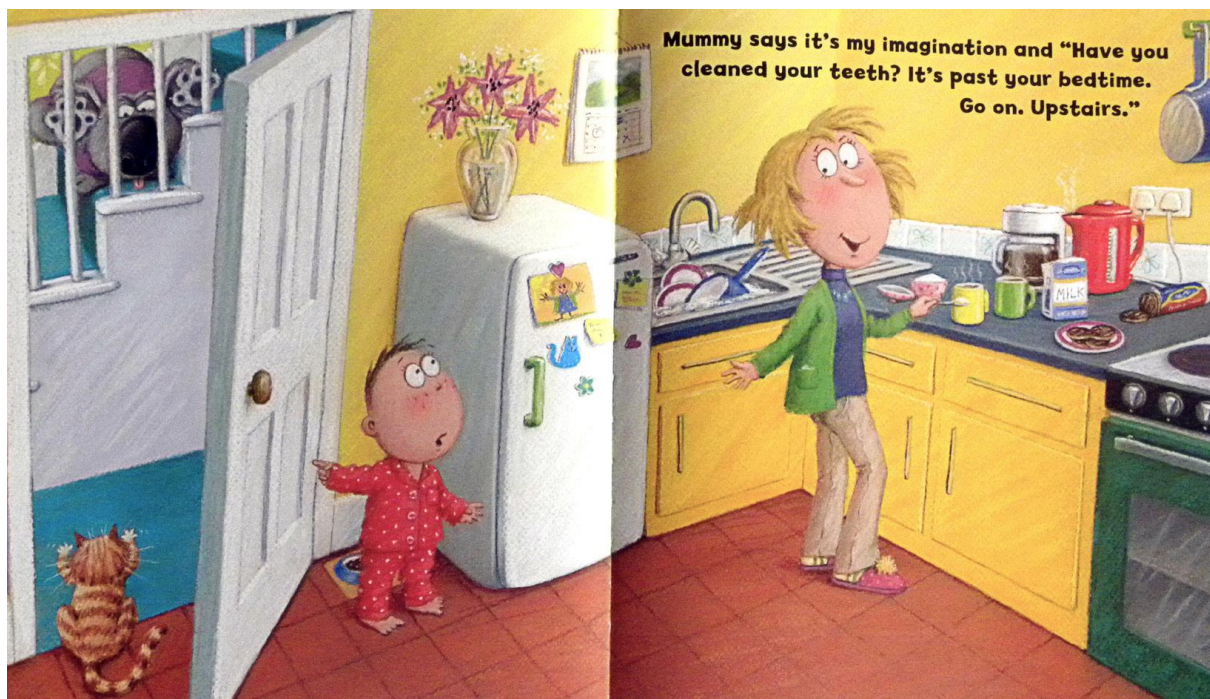
- sintaktička – ne pretpostavlja prepoznavanje ili identifikaciju slika
- semantička – podrazumijeva osnovno prepoznavanje slike, ne uključuje specijalizirano znanje
- pragmatička - podsjeća da se čitatelji razlikuju po dobi, spolu, obrazovanju, kulturi, interesima, potrebama i tako dalje.¹⁷

3.3.1 Veza između slike i teksta

Slika dodaje priči ono što tekst ne može dočarati i o tome dok pišu/crtaju trebaju razmišljati oba umjetnika. Budući da pisac prvi odrađuje svoj dio (u većini slučajeva) knjige, mora paziti da ne pretjera s opisivanjem detalja, ne samo zato jer će izgubiti pozornost djece tijekom čitanja, već i zato da ostavi mjesta za kreativnost ilustratora. Poželjno bi bilo da ilustratorova polovica posla uvijek uključuje prikaz raspoloženja u priči i detalja scene i likova. Tako se sa sigurnošću može znati da tekst i slika neće prepričavati istu priču već će se međusobno dopunjavati.

Jedna od dobrih strana uspješne ilustracije je paralelna priča koja pojačava dojam tekst. Dobar primjer takve ilustracije je dodatak mačjeg lika u knjizi *Bears on the Stairs* (Medvjedi na stubama) (Slika 3.).

¹⁷ Goldsmith, Evelyn. Navedeno djelo, str. 115

Slika 3. Lynne Chapman, *Bears on the Stairs*, 2010

Iako ga ne pronalazimo u tekstu, mačak tjera čitatelja da na novoj razini poboljša priču svojom maštom. Pravi osjećaji glavnog lika (dječaka) izražavaju se kroz posrednika mačka koji vodi šaljivu komunikaciju s medvjedom. Ilustrator je na taj način ukazao na mjesta kojima treba posvetiti više pažnje na stranici.

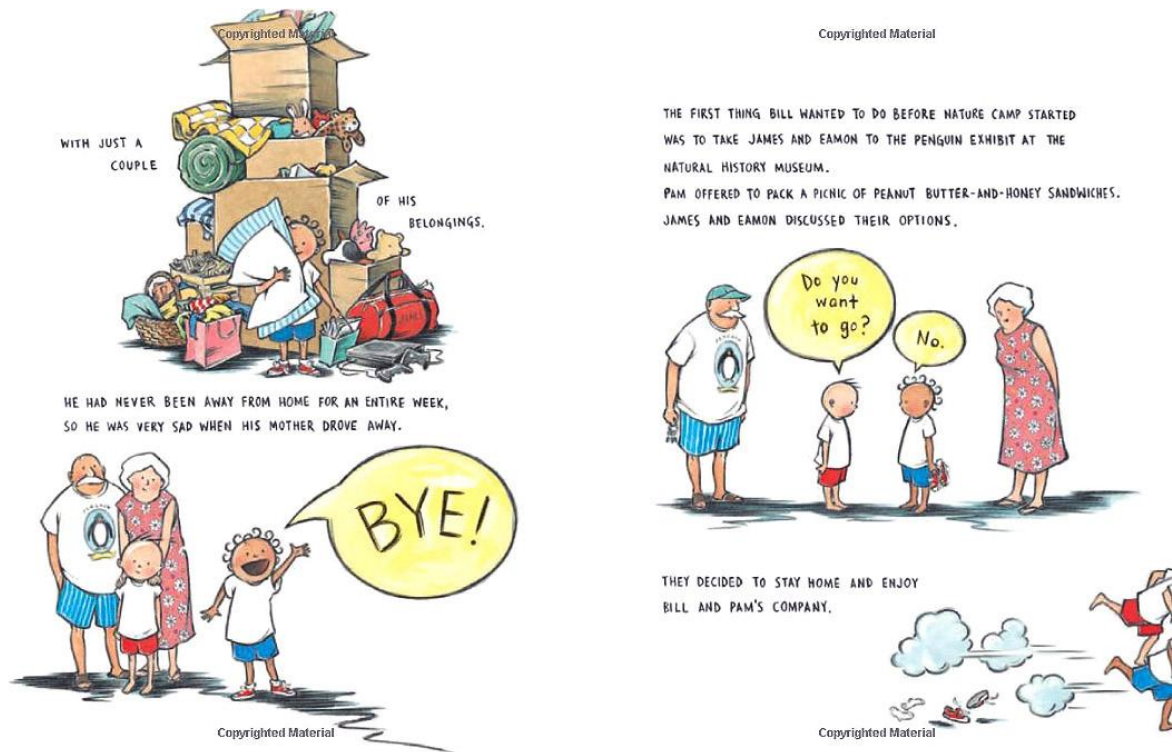
Međutim, krajnja odgovornost ilustratora je održati dosljednost i verbalne i vizualne razine komunikacije knjige, obogaćujući priču bez kontradikcije s autorovim rukopisom. Da bi tako i bilo, mnogi ilustratori čine popis značajki i radnji koje su već unesene u priču.

Postoji određena razina povezanosti radnje koja bi se trebala pojaviti u knjizi. Ako tekst prikazuje vrijednog lika s puno radnje, ilustracija bi zaista tako treba pokazati tog lika. Ipak, postoje neke iznimke od toga pravila; na primjer, pametne ilustracije u slikovnici Marle Frazee pod nazivom *A Couple of Boys Have the Best Week Ever*, ili slikovnica Marte Altés *No!*. Dok ilustracije Marle Frazee koriste humor da proturječe tekstu, Marta Altés kontradiktorne ilustracije temelji na predstavljanju dva različita gledišta čitatelju, ljudskom i psećem.¹⁸

Slika 4. i Slika 5. prikazuju razlike u oba pristupa i prilično dobro pokazuju kako se to proturječe primjenjuje na obje priče. Marla Frazee osporava čitateljsku koncepciju pisanih

¹⁸ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo. Citirano prema: Northrup, M. *Picture books for children: Fiction, folktales and poetry*. ebrary Prague College (2012). URL: <http://site.ebrary.com/lib/pcollege/docDetail.action?docID=10635885&p00=draw+illustration>

istina vizualnim inverzijama. Primjerice, kad James (dječak u plavim kratkim hlačama) dolazi u posjet Eamonovoj obitelji, tekst implicira da dolazi sa samo nekoliko svojih stvari, dok slika jasno pokazuje obilje kutija i vrećice prepune Jamesovih stvari. Kasnije, tekst ukazuje na odluku dječaka da ostanu kod kuće, dok ilustracija pokazuje da bježe tako brzo da je svaki izgubio jednu od svojih cipela i da su iza njih ostajali mali oblaci prašine.

Slika 4. Marla Frazee, *A Couple of Boys Have the Best Week Ever*, 2008.

Pristup Marte Altés je drugačiji. Tekstualna i vizualna kontradikcija temelji se na razlici ljudskog i psećeg poimanja poželjnog i nepoželjnog ponašanja psa. Dok pas pretpostavlja da obitelj cijeni njegovu čestu pomoć u raznim zadacima i zove ga „No“, čitatelj vidi slike istih situacija s ljudske točke gledišta, gledajući kako je pas neposlušan dok ga njegova obitelj pokušava zaustaviti vičući 'Ne' prema njemu.¹⁹

¹⁹ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 23-24

Slika 5. Marta Altés, No!, 2011.

Rijetko su slika i tekst suprotnog značenja i bez podudarnosti; očekivano se strogo prate i slika se trudi što vjernije dočarati tekst. Može se dogoditi da se dva različita teksta odnose na istu ilustraciju.

Ilustratorov zadatak je pomno proučiti i pažljivo izabrati koji detalji ulaze u scenu, a što će biti izostavljeno. Iako likovi mijenjaju pokrete, grimase, odjeću i ostale detalje, ilustrator mora znati prikazati ga iz različitih aspekata, ali bez obzira na fizičke transformacije uvijek mora zadržavati crte po kojima ćemo ga prepoznavati kao isti lik. Primjer može biti lik Petrice iz Ogrizovićeve djela *Mali Petrica Kerempuh opet na svijetu*²⁰ gdje dječak iz malenog prljavog divljaka izrasta u pristojnog dječaka ili se radi velike količine hrane pretvara iz mršavka u jako debelog dječaka.²¹

3.4 Slikovnica – prvi dodir djece s čitalačkim svijetom

Vođeni saznanjima iz raznih istraživanja, autori i nakladnici knjiga za djecu shvatili su kako se knjiga ne može mjeriti samo prema “književnoj” vrijednosti već se mora gledati kao cjelina, i mora se vrednovati ilustracija zajedno s tekstom. Dogodi se da je teksta tek nekoliko stihova, rečenica ili izraza te ilustrator shvati značenje drugačije od pisca i dolazi do sukoba

²⁰ Osim imena, Ogrizovićev Petrica nema nikakve sličnosti u životopisu s Petricom Kerempuhom – Eulenspiegelom kojeg znamo iz brojnih izdanja za djecu

²¹ Batinić, Štefka; Majhut, Berislav. Navedeno djelo, str. 33-34.

riječi i slike koja ju treba opisati. Pisac ima drugačiji pogled na tekst nego ilustrator. Ove nesuglasice riješe se prije nego knjiga ugleda svjetlo dana, ali potom se javlja drugi problem – interpretacija knjige. Naime, između teksta i djeteta stoji interpretator koji također može shvatiti tekst drugačije te ga tako prenijeti djetetu. Svaki interpretator prema svojim psihičkim i fizičkim sposobnostima posreduje tekst djetetu.

Dijete može “čitati” samo slike, ne treba tekst jer slike potiču njegovu maštu. Kod čitatelja početnika slika obogaćuje doživljaj, precizira predodžbe čitatelja i precizira tekst i radnju. Dogodi se i da ilustracije djeluju negativno, skrenu pažnju od čitanja.²²

Slikovnice također proširuju opće znanje i omogućuju djeci da bolje razumiju sebe i svoju integraciju u društvo²³. Njezin je doseg širok kao i raznolikost njezinih tema. Slikovnice često pokreću dječju maštu, koja pomaže djeci da razmišljaju o novim idejama i donosi nove mogućnosti u njihove živote, i neposredne i nadolazeće. Anita Silvey, na primjer, navodi da su mnoge vodeće ličnosti SAD-a koje je intervjuirala izjavile da je za njihov izbor karijere zaslužna upravo dječja knjiga koju su čitali u djetinjstvu.²⁴

Drugo, slikovnice zahtijevaju određenu količinu interakcije od djece; u najmanju ruku za okretanje stranica. To potiče koncentraciju djeteta i može produžiti njegovu pozornost. Još jedna korist je razvoj djetetove memorije. Slikovnice su građene od slijedova koje povezuju stranice. Redoslijed se obično sastoji od vizualnih i verbalnih elemenata i mnogo puta stvara određeni uzorak unutar knjige.

Posljednji, ali ne i najmanje važan razlog za čitanje slikovnica je možda ipak najvažniji. Iako su se tema i svrha tijekom kratkog životnog vijeka ovog žanra promijenile, većina najuspješnijih dječjih knjiga je izrađena tako da se zabavlja, zadovolji i koristi dječja mašta. Ona pruža užitek i zabavu koja, ne samo da djeci pokazuje da će na kraju biti zabavno postati aktivni čitatelj, nego i povezuje generacije i ljude općenito kroz njihovo dijeljenje zanimljivih priča, iskustava i dragocjenog vremena provedenog zajedno.

²² Čačko, Peter. Navedeno djelo, str. 12

²³ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 20. Citirano prema: Reading Is Fundamental (2010) CHOOSING GOOD BOOKS: Getting the Most Out of Picture Books. URL: <http://www.rif.org/us/literacy-resources/articles/getting-the-most-out-of-picture-books.htm>

²⁴ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 20. Citirano prema: Library Of Congress. Anita Silvey: 2010 National Book Festival. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=1Fe0gQrVyFI>

Anita Silvey tvrdi da su dječje knjige često vezane za više od njihovih priča, nevjerojatnih novih svjetova ili nezaboravnih likova; što je još važnije povezane su s ljudima koje je mladi čitatelj poznao i volio u djetinjstvu.²⁵

Dijeljenje slikovnih knjiga s drugima pruža djeci osjećaj ljubavi i sigurnosti, osjećaji od najveće važnosti u mladoj dobi.

Bitno je posvetiti pažnju na razvoj likovnog ukusa i estetike u okruženju u kojem dijete odrasta. Naravno, nije sve u razvijanju toga nego i talent koji se dobiva s rođenjem. Dijete treba od samih početaka upoznati s likovnim aktivnostima i pustiti da smo otkrije likovne tehnike i vještine kojima će naposljetku stvarati vlastita mala remek djela. U odraslijoj dobi nije na odmet dijete upoznati s likovnom poviješću i naučiti ga baratati izrazima iz likovnog jezika. Proces razvoja smisla za lijepo, odnosno estetiku i ukus traje cijeli život bez prestanka, ali na odraslima je da ga pokrenu i usmjere. Nema smisla osobi s nedovoljno razvijenim standardima za lijepo objašnjavati da to ipak nije tako privlačno, a ista stvar je i s djecom – ona u kratkom životnom vijeku još uvijek nisu imala priliku naučiti i razviti te standarde. Oprezno treba postupati s takvim tumačenjima jer se može dogoditi da se nametne i diktira ukus, što nikako nije prihvatljivo. Osim roditelja, na putu razvoja dobrog ukusa odgovorni su učitelji, knjižničari, izdavači i ostali uključeni u odgojno-obrazovni proces. Na njima je da znaju ponuditi kvalitetnu slikovnicu „*primjerenim sadržajem i jasnom porukom i u književnom i u likovnom pogledu.*”²⁶

3.4.1 Funkcije slikovnice

Slikovnica ima nekoliko funkcija koje odgovaraju potrebama u odgoju u predškolskoj dobi i dobi čitatelja početnika:

1. **Informacijsko-odgojna funkcija.** Dijete će shvatiti kako u slikovnici uz malo truda može pronaći odgovore na pitanja i rješenja problema. Uvidjet će kako je knjiga neiscrpan izvor znanja. Čitajući, postupno će razvijati mišljenje, naučit će uspoređivati, uočavati, upućivati na bitno i analizirati.
2. **Spoznajna funkcija.** Dijete može vlastitu spoznaju i znanje provjeriti odgovorima iz slikovnice. Pronađeni odgovori pomažu mu da stekne sigurnost o vlastitoj spoznaji.

²⁵ Isto, str. 20

²⁶ Usp. Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo, str. 10

3. **Iskustvena funkcija.** Odnosi se na socijalizaciju djeteta i uspostavlja se veza između dviju generacija. Stariji djeci opisuju svoj rast i život u drugačijem okruženju svojeg djetinjstva, a slikovnica sa sličnim ili istim događajima može pomoći bolje to opisati.
4. **Estetska funkcija.** Razvija u djetetu osjećaj za lijepo, utječe na inteligenciju i emocije.
5. **Zabavna funkcija.** Dijete ne smije osjetiti da ga se sili da provodi vrijeme za knjigom jer se brzo nakon tog saznanja gubi interes za čitanjem. Knjiga mora zadržavati zabavnu komponentu i poticati maštu, a dijete je mora shvatiti kao igru i tako upijati znanje koje se na prvi pogled čini skriveno. Ne smije se dopustiti da knjiga postane odbojna i dosadna, već zabavna i smiješna.²⁷

Čini se kako je ilustracija ostala kao jedini element tradicionalnog likovnog izraza među sve brojnijim modernim medijima koji zamjenjuju “klasiku” i vladaju svijetom potražnje.

Iako je produkcija dječje knjige još uvijek brojna, kvaliteta svega izdanog je upitna. Knjiga se danas malo poklanja i sve manje čita, a upravo iz tog žalosnog razloga odgajatelji i knjižničari na sebi imaju ogromnu odgovornost da djeci osiguraju dostupnost visokokvalitetne, dobro ilustrirane i višeznačne slikovnice i knjige.²⁸

4 ZANIMANJE: ILUSTRATOR

Ilustrator kada radi na ilustraciji mora paziti da ne kompletira priču i zatvori je svojom slikom nego da ostavi granice otvorenima za različite interpretacije i maštu. Nije stil i tehnika slikanja svakog ilustratora prilagođena svakom tekstu i oboje su zaslužni za „dobre vibracije“, to jest raspoloženje priče. Je li spoj zaista bi dobar pokazat će uspjeh ili neuspjeh publikacije na tržištu. Najidealnija, ali i najrjeđa uspješna kombinacija je kada je ilustrator i autor teksta zapravo jedna osoba.

Od velike važnosti je izabrati prikladnog ilustratora i odrediti očekivanja urednika knjige na samom početku, tako da nesporazum ne ugrožava proces objavljivanja koji bi trebao teći bez nepredviđenih problema.

²⁷ Čačko, Peter. Navedeno djelo, str. 15-16

²⁸ Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo, str. 12

Christine Tripp tvrdi da su stil i tehniku ilustracije za određenu knjigu zapravo odabrali urednici koji surađuju s ilustratorima, a za većinu ilustratora je poznato da imaju prepoznatljiv "stil potpisa", ili čak različite stilove, od crtanih do vrlo realističnih, koristeći tradicionalne ili digitalne medije.

Martin Ursell također spominje da mnogi ilustratori razmišljaju o tome da "nemaju stil i kako ga dobiti", što on smatra besmislenom brigom. Kaže da je nečiji stil jednostavno način na koji se crta. „Baš kao što svi pišemo na prepoznatljiv način, crtanje se ne razlikuje.”²⁹

Drugim riječima, nema potrebe učiti razlikovati osobni stil crtanja, jer ga svi već imaju. U slučaju da ilustrator koristi različite stilove, jedan odabire urednik kada se napravi ponuda za rukopis. Kada je ilustratori i autor teksta, izbor je prepušten njegovoj prosudbi. Konačna odluka često bude povezana s općim raspoloženjem i temom priče.

Često je da urednik od nekoliko ilustratora, čiji su stilovi rada u skladu s rukopisom i koji su spremni sklopiti posao, traži da naprave uzorke ilustracija. Od prvog uzorka, pa do konačnog produkta nakon detaljnijeg istraživanja glavnog lika ili likova ne događaju se znatne razlike u ilustriranju. Ukoliko se sve strane slože kako su zadovoljni time kako bi njihova suradnja izgledala, urednik pristupa izabranom ilustratorom s ponudom za posao. Naravno, konačnu odluku donosi ilustrator prihvaćanjem ili odbijanjem posla.³⁰

Teri Sloat navodi da je nekoliko puta preporučila uredniku da preda posao nekom drugom ilustratoru "jer je znala da je bio prava osoba za posao, a ona ne". Također, Helen Craig ističe da „nije dobra ideja ilustrirati knjigu koja vam se ne sviđa, jer u tome neće biti zadovoljstva. Ako nema zadovoljstva u vašem crtežu ... to se prenosi u knjigu ". Ilustrator provodi dosta vremena radeći na knjizi, to može varirati od nekoliko mjeseci do godine dana, a za dovršetak projekta potrebno je mnogo više discipline, ako ilustrator nije oduševljen samom pričom.³¹

4.1.1 Upadanje u zamku 'oku dopadljivog'

Poznato je kako svaki ilustrator ima specifičan (jedan ili više) način rada po kojem ga upućeniji čitatelji mogu prepoznati. Oni se razlikuju po senzibilitetu izraza, izboru materijala i tehnici izvedbe, načinu komponiranja i tako dalje. Zapravo, ilustratorima su rijetko odriješene ruke i slobodno izrađuju ono što žele te završe kao izvršitelji narudžbe izdavača koji se postavljaju kao posrednici između njih i autora teksta. U takvim situacijama, kada su prisiljeni

²⁹ Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 21. Citirano prema: Ursell, M. *Illustrating Children's Books*. Ramsbury, Marlborough: The Crowood Press Ltd.,2013., str. 51

³⁰ Goldsmith, Evelyn. Navedeno djelo, str. 104.

³¹ Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 21

raditi po narudžbi, izostane motivacije za ilustriranje određene priče i pritišću ih rokovi, potražnja na tržištu, specifični način izrade koji se zahtjeva i slično. Potom dobivamo mehanički odrađene poslove /crteže koji graniče s “kičom”, a karakterizira ih visoka dopadljivost i podilaženje općem ukusu koje masovnije čitateljstvo voli. Tada uviđamo da dolazi do stanja nedovoljno estetski razvijene svijesti o tome što je u umjetnosti dobro, a što nije i treba razlikovati pojam *umjetnički lijepog* od *oku dopadljivog*. *Oku dopadljivo* nam se stalno nudi i čini prihvatljivim, a zapravo ne odgovara estetskim kriterijima njegovanog ukusa.³²

4.2 Proces ilustriranja

4.2.1 Odabir stila

Slikovnica je važan dio likovnog i književnog odgoja, ali i vizualne komunikacije složenih značenja. Prema nekim podjelama³³ pristup izradi ilustracija dijeli se na sljedeće stilove:

- **apstraktni stil** – jednostavan, sažet pristup u kojem se ističu likovni elementi poput boje, forme i koncepta;
- **stripovski stil** – podsjeća na stripove koji se pojavljuju u dnevnom tisku, zaigran je i često smiješan;
- **ekspresionistički stil** – naglašava emociju putem boje i manirističkim potezima;
- **impresionistički stil** – zaustavlja neki trenutak iz priče s naglaskom na svjetlosne efekte;
- **folklorni stil** – nadovezuje se na tradiciju u smislu sadržaja i tehnika izrade; naivni stil – izgleda vrlo ‘dječje’ u izvedbi i odlikuje se dvodimenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom;
- **realistički stil** – objekte i likove tretira precizno, uredno i realistički;
- **nadrealistički stil** – prikazuje imaginarne i iznenađujuće prizore s mnogim maštovitim detaljima;
- **romantičarski stil** – naglašava raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici u stilu starih majstora (uokviruje prizor).

³² Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo, str. 11

³³ Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo. Citirano prema: URL: www.picturingbooks.com

Ovaj popis stilova još bi se mogao proširiti, ali za niti jedan od njih ne može se sa sigurnošću reći da je bolji, preporučljiviji ili draži djeci jer to ovisi i o izradi, odnosno autoru ilustracije i o čitatelju.³⁴

4.2.2 Upoznavanje s rukopisom

Prvi korak ilustratora nakon prihvaćanja posla jest da se temeljito upozna s cijelim rukopisom. Priča je najvažniji izvor nadahnuća ilustratora i iz tog je razloga od ključne važnosti posvetiti pozornost njezinim detaljima koji mogu potaknuti zanimljiv uvid u priču, dajući ilustratoru dobru početnu točku. Postoji mnogo načina na koje se ilustracije mogu oživjeti:

- pokret - govor tijela, lice i odjeće (kostima) zajedno s izražajnošću svega navedenog, jednako je važno kao i temeljita dosljednost vizualnog jezika cijele knjige. Štoviše, emocionalni sadržaj priče koji se često prenosi kombinacijom kompozicije, boje, linije ili stila može donijeti uzbuđenje, angažman i nešto na što se čitatelj može odnositi, što ilustracije čini vrlo moćnim dijelom čitateljeva iskustva.
- originalnost odjeće (kostima), izbor ravnih ili dimenzionalnih slika, te opći osjećaj pripovijest također može značajno utjecati na privlačenje i zadržavanje pozornosti čitatelja u priči. Može se tvrditi da je to mnogo pažljivija kombinacija ovih komponenata koje ilustracije čine posebnim i dragim čitatelju, a svaki ilustrator ima drugačiji način kako uključiti te elemente i na koje elemente on / ona stavlja veći naglasak.³⁵

4.2.3 Razvoj likova

Stvaranje uvjerljivog lika imperativ je za uspjeh bilo koje slikovnice, pogotovo zato što je većina suvremenih slikovnica pokretano likom. Dobro oblikovan lik lako stječe popularnost među mladom čitateljskom publikom. Primjer koji ne potječe iz slikovnice, ali je možda i najpoznatiji u svjetskoj literaturi za mlade jest lik Harryja Pottera. Od crtanih likova

³⁴ Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Navedeno djelo, str. 11

³⁵ Hladíková, Hana. (2014). Children's book illustrations: visual language of picture books. Str. 22

planetarno poznata je Pipi Duga Čarapa. Međutim, stvaranje takvog lika je osobni proces za svakog umjetnika, i stoga se donekle razlikuje od jednog ilustratora do drugog.

Najprije, lik bi se trebao temeljiti na prepoznatljivim obilježjima iz teksta. Temeljito upoznavanje s likom je najbolje mjesto za početak. Neka obilježja obično dolaze iz same naracije, a ostatak se temelji na istraživanju. Istraživanje može prikazati ilustratoru opće prepoznatljive osobine i osjetljive detalje bilo koje životinje ili čovjeka. Ilustrator to može primijeniti na svoje crteže, čineći likove točne i odmah prepoznatljive za čitatelja kao specifične životinjske vrste ili ljudska bića. Štoviše, pridržavajući se općih popisa fizičkog izgleda, osobnosti, sposobnosti i navika likova, ilustratori čuvaju kontinuitet vizualnog izgleda likova kroz cijelu knjigu.

Govoreći o spolu lika, studija iz 2011. godine otkrila je da muški likovi brojčano nadmašuju ženske u slikovnicama, a neki intervjuirani ilustratori tvrde da je prije 20 godina situacija bila drugačija te je došlo do poticanja za uključivanje više muških likova u slikovnice kako bi se potakli dječaci da čitaju više. Većina slikovnica danas se piše jasno, s jednim ili drugim spolom, no postoje i neki rodno neutralni rukopisi koji ostavljaju odluku na ilustratoru. Stav ilustratora na ovu temu je različit. No, čini se kako će djevojčice rado čitati knjige s muškim likovima, ali dječaci ne žele tako voljno čitati "knjige o djevojčicama". Kad im je već ostavljen prostor da biraju, mnogi ilustratori odabiru dječaka za njihovog glavnog lika, kao što je Lynne Chapman učinila, na primjer, u slikovnici Julije Jarman *Bears on the Stairs*.

Drugo, na odluku ilustratora o spolu lika mogu utjecati osobni razlozi. Ilustratori na temelju vlastitih obiteljskih veza, posebno vlastite djece, određuju i grade lika, daju im ista imena, spol, odijevaju ih isto... Ostali razlozi mogu biti prosto umjetnički i praktični. Christine Tripp, na primjer, vjerojatno će nacrtati djevojčicu, jer na djevojčicama lakše stavlja detalje, opisuje „čudnovatost“, a ima i mnogo više mogućnosti manipulacije s odjećom i frizurom.³⁶

U ranim počecima hrvatskih slikovnica javljale su se njemačke ilustracije koje su najčešće predstavljale bucmastu i rumenu dječicu u idiličnim krajolicima, nisu postojale karikature već samo realistična slika sve do kraja 19. stoljeća. 1910. godine njemački nakladnik Margold u svoje slikovnice stavlja secesijske crteže, no ne i na naslovnu stranicu gdje i dalje zadržava realističku sliku. Secesijske ilustracije dugo su se zadržale u hrvatskim slikovnicama (npr. Trnova Ružica iz 1929. Arthura Rackhama ili Pepeljuga iz 1936. Ferdinanda Staegera). Josip Čalković izdaje izvrsnu slikovnicu *Ljubite životinje* u kojoj su njemački autori izrađivali

³⁶ Usp. Hladíková, Hana. (2014). Navedeno djelo, str. 25-26

slikovnice i to na način da su mirne scene prikazivali u secesijskom ornamentu, a slike nasilja nad životinjama u ekspresionističkom. S pojavom novih tehnika izrade crteža oni postaju jednostavniji i jeftiniji. Na slikovnicama većih formata radili su se gornji rubovi slikovnica bez obzira na to što bi se tim postupkom potpuno uništila ilustracija u slikovnicama.³⁷

4.2.4 Tijek priče

Uspostava prirodnog tijeka pripovijedanja priče je od iznimne važnosti za uspjeh slikovnice i sposobnost da bude od koristi djeci. Na tijek može utjecati mnogo čimbenika, kao što je verbalni tempo naracije, podjela teksta, izgled stranice, kompozicija svake stranice i interakciju teksta i slike. Dok verbalni tempo utvrđuje autor, podjelu teksta vrši urednik ili ilustrator i blisko je povezana s izborom određenog dijela teksta kojeg umjetnik vizualno tumači.

Iako ne postoji formula za pravu podjelu teksta, postoje neki problemi koje urednik i ilustrator moraju imati na umu. Kao što je već spomenuto, autor je dužan voditi čitatelja kroz radnju. Ilustracije bi, s druge strane, trebale uključiti čitateljsku maštu i stimulirati emocionalne reakcije, ostavljajući dovoljno prostora čitateljevoj vlastitoj interpretaciji teksta. Lik u sjeni, blistave oči u mraku, prazne sobe i slične scene mogu biti mnogo moćnije od jednostavne vizualne slike radnje koja je već objašnjena kroz pisanje autora. Iz tog razloga, često je korisno ostaviti ilustratoru slobodu u odabiru teksta koji želi ilustrirati.

Glavna svrha određivanja tijeka radnje je uključiti čitatelja i potaknuti ga / ju da okrene sljedeću stranicu i sljedeću stranicu dok se ne pročita cijela knjiga. "Želja za okretanjem stranice može se oslabiti ako se crteži čine ponavljajući u smislu oblika, boje ili razmjera. Svako iduće okretanje mora biti dizajnirano s odnosom prema prethodnim i sljedećim stranicama, i zapravo s odnosom prema tijeku knjige kao cjeline". Različiti kutovi gledišta, orijentacija radnje i kompozicija mogu nadopunjavati tempo knjige i utjecaj na osjećaj i dramu koja dolazi iz naracije. Tempo se obično uspostavlja na scenariju koji je izrađen od malih sličica na sve trideset i dvije stranice slikovnice³⁸. Međutim, samo oko 24 stranice uglavnom su posvećene samoj priči. Preostale stranice koriste se za završnu stranicu,

³⁷ Usp. Batinić, Štefka; Majhut, Berislav. Navedeno djelo, str. 32.

³⁸ Autorica Hladikova tvrdi da većina slikovnica ima trideset i dvije stranice. Razlog tome može se pratiti do procesa tiskanja. Ako je publikacija dulja ili kraća, uvijek je za 8 stranica više ili manje.

naslovnu stranicu, stranicu autorskih prava, posvetu, a u nekim slučajevima i desna prva stranica i posljednja lijeva stranica priče.³⁹

4.2.5 Suradnja s urednikom

Izrada slikovnice je dug proces koji uključuje mnoge ljude na različitim pozicijama radeći kao tim. Zbog vrlo konkurentnog tržišta može se prihvatiti samo najbolje djelo i vješt urednik može izvući najbolje iz ilustratora pružajući drugo obrazovano mišljenje o umjetničkom djelu. Svi su ilustratori izjavili da je njihova suradnja s urednikom kritičan dio njihovog procesa. Kao što je već bilo spomenuto, posao urednika počinje čak i prije nego što je ilustrator odabran i nastavlja se cijelo vrijeme izrade knjige u suradnji s odabranim ilustratorom. Urednici odobravaju faze ilustratorovog rada, od skica likova, kroz scenarij, grube skice, do konačnog djela, što ilustratoru daje garanciju da će njegov / njezin konačan rad biti prihvaćen. Osim toga, urednik potiče ilustratora da proizvede najbolje moguće radove pružajući korisne prijedloge za promjene, ispravke i dopune u umjetničkom djelu, iskrenim komentarima tijekom cijelog procesa i bilo kojoj drugoj podršci koju ilustrator treba.⁴⁰

4.3 Hrvatski centar za dječju knjigu

Hrvatski centar za dječju knjigu osnovan je 1993. godine u sklopu Knjižnica grada Zagreba. Za misiju i viziju ima razvoj i osnaživanje hrvatske dječje knjige i knjižničarstva te njihove promocije u zemlji i inozemstvu. Centar je 1995. godine postao sekcija IBBY-ja (International Board on Books for Young People ili Međunarodno vijeće za dječju knjigu). On ima i svoje programsko i savjetodavno tijelo imena Nacionalni odbor za dječju knjigu, sačinjeno od petnaest članova s predsjedavajućom ravnateljicom Knjižnica grada Zagreba. Glavna uloga odbora je donošenje odluka o nominacijama za međunarodne nagrade i priznanja.

Čim se centar osnovao, osnovala se i specijalna zbirka knjiga “Zaštićeni fond dječje knjige” koja se gradi antikvarnom nabavom i pažljivim odabirom iz tekuće produkcije. Takva zbirka pokriva sve aspekte hrvatske dječje knjige: najbolja ostvarenja pisaca, ilustratora i

³⁹ Usp. Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 27

⁴⁰ Isto, str. 29

prevodilaca, prijevode hrvatskih autora na druge jezike te svu prateću literaturu o stvaralaštvu i povijesti knjige za djecu i mladež. Zbirka broji preko sedam tisuća svezaka i koristi se samo u prostoru knjižnice.

Hrvatski centar za dječju knjigu pomno prati događanja tijekom povijesti hrvatske književnosti za djecu stoga radi tematske izložbe i digitalizira koliko je to moguće. Do sada su digitalizirani dječji časopisi Bosiljak i Malo dobrotvor, te dječje knjige kojima sudjeluju u izgradnji Međunarodne dječje digitalne knjižnice (International Children's Digital Library). Od jubilarnih izložbi izdvajaju se izložba o djelu i životu Ivane Brlić- Mažuranić povodom 130. obljetnice rođenja autorice, izložba povodom proslave 40. obljetnice Nagrade "Grigor Vitez", izložba u povodu 100. obljetnice prvog izdanja knjige "Šegrt Hlapić" (1913. – 2013.) i druge.

U centru se od 1996. do danas organiziraju stručni skupovi o knjizi za djecu i mladež, knjižničarstvu i poticanju čitanja, a izdaju se i prigodni zbornici radova. Budući da centar predstavlja hrvatsku sekciju IBBY-ja, ovlašten je da nominira za Andersenovu nagradu i ALMA nagradu. Putem takvih kandidatura za međunarodne nagrade i priznanja promovira se hrvatske dječje pisce, ilustratore, prevoditelje, nakladnike, ali i knjižnice.

4.4 Hrvatski i svjetski ilustratori

Tek 60-ih godina 20. stoljeća autorski koncept i pojam autorstva afirmiraju se u punom smislu. Andersenova nagrada nastala je 1956. godine i slovi za najveću svjetsku nagradu na području dječje knjige; najprije se dodjeljivala piscima, a od 1966. godine dodjeljuje se i ilustratorima. Iste godine kada se počela dodjeljivati ilustratorima, nastala je i međunarodna izložba ilustracija na Sajmu dječje knjige u Bologni koja se danas smatra najbitnijom i najprestižnijom za svakog ilustratora. 1967. godine utemeljen je Bijenale ilustracija Bratislava (BIB), prvi svjetski bijenale ilustracije dječje knjige. Hrvatska se može pohvaliti da je iste te godine nastala prva hrvatski nagrada za tekst i ilustracije dječje knjige "Grigor Vitez".

U članku autorice Javor navodi se lista od čak sedamdeset autora koji su u periodu od 1950. do 1998. godine ilustriralo više od tri ilustrirane knjige i slikovnice. Isti taj period od gotovo pedeset godina teško je istraživati jer ne postoje prethodna saznanja niti istraživanja i literature o tom području. Jedini časopis koji je objavljivao članke o ilustraciji dječje knjige bio je "Umjetnost i dijete", ali on je nažalost ugašen.

U Hrvatskoj ne postoji škola za ilustraciju ili odjel na Likovnoj akademiji koji se bavi ilustracijama, stoga se umjetnici iz područja slikarstva, grafike, stripa, crtanog filma ili naive

bave dječjom ilustracijom kao usputnim poslom. Mladen Veža poznati je slikar koji se još pedesetih godina prošlog stoljeća opredijelio za neprekidno ilustriranje i to u dječjem časopisu Radost.⁴¹

Najstarija sačuvana slikovnica u Hrvatskoj je *Domaće životinje* iz 1885. godine, nakladnika Sveučilišne knjižare Franje Župana (Albrechta i Fiedlera), no pouzdano se zna da je do te godine izašlo najmanje trinaest slikovnica. Prva slikovnica za koju pouzdano znamo da je objavljena su *Domaće životinje i njihova korist* objavljena 1863. u nakladi Lavoslava Hartmana u Zagrebu, ali ona nije sačuvana. I prije ove dvije slikovnice izlazile su knjige za djecu, međutim niti jedna od njih nije mogla biti specificirana kao slikovnica jer su slike u njima bile prilog koji nije vezan za tekst i pojavljuje se potpuno nepovezano.

Slika 6. Najstarija sačuvana slikovnica u Hrvatskoj “Domaće životinje”

⁴¹ Usp. Javor, Ranka. Ilustriranje dječje knjige u Hrvatskoj – pregled najznačajnijih autora od 1950. godine do danas. // Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 39-43

Slika 7. Ilustracije se pojavljuju na rubovima stranica i nisu vezane za tekstualni sadržaj

Lavoslav Hartman 1863. godine, sedam godina nakon osnivanja izdavačke kuće, upušta se u rizičan posao objavljivanja dosad neobjavljivanih knjiga za djecu. Rizično je bilo jer su to knjige namijenjene malo djeci koja još nisu krenula u školu i samim time nije bilo obvezno kupovati takve knjige kao što se kupuju, na primjer, neophodni školski udžbenici. Drugi rizik bio je cijena jer su za to doba bile preskupe i koštale su jednu forintu i 60 novčića. Te prve slikovnice nisu sačuvane, ali su dvije obje opisane kao dvojezične od koji je prva bila hrvatsko- srpska (i na ćirilici) i druga na hrvatskom i njemačkom naziva *Domaće životinje* i njihova korist. Imale su poučnu stranu tako što su tumačile životinje, bile su naslikane prema naravi i bile su dvojezične. Korakom naprijed smatralo se slikovnicu koja nije imala poučni ili religijski sadržaj, a takva se pojavila oko 1880. godine i namjena je bila samo za zabavu. Ilustracije za slikovnice nabavljale su se u inozemstvu gdje je cijena otisnutih ilustracija bila niža zbog velikih naklada i potom bi se dodao tekst na hrvatskom jeziku.⁴²

4.5 Hrvatska i svjetska ilustratorska priznanja i nagrade

⁴² Usp. Majhut, Berislav. Počeci hrvatske slikovnice. // *Dijete, vrtić, obitelj* 19, 71 (2013), str. 20–22

4.5.1 Nagrada “Grigor Vitez”

Nagrada “Grigor Vitez” ustanovljena je 1967. godine i dobila je ime po pjesniku Grigoru Vitezu koji je cijeli svoj život posvetio pisanju i stvaranju za djecu. Slovi za najstariju domaću nagradu za dječju književnost i ilustraciju. Utemeljio ju je Savez društava “Naša djeca” i dodjeljuje se za tekst i ilustracije od proteklih godinu dana. Nagrada se sastoji od novčanog iznosa, diplome i statue “Ptica” akademske kiparice Ksenije Kantoci.⁴³ Prvi su laureati bili književnici Gustav Krklec i Ratko Zvrko te likovni umjetnici-ilustratori Cvijeta Job i Vilko Selan Gliha. Od te daleke godine do danas, nagradu “Grigor Vitez” primilo je 57 književnika i književnica za svoje književne tekstove te 37 likovnih umjetnika i umjetnica za ilustracije u knjigama za djecu. Osim nagrade autorima, dodjeljuju se i posebne Pohvale urednicima i nakladnicima. Tek 2017. godine, pola stoljeća nakon osnutka nagrade, stvoren je i Dječji žiri i nagrada “Ptičica” koja se organizira u suradnji s Hrvatskim centrom za dječju knjigu. Tako je ova nagrada postala prva hrvatska nagrada za tekst i ilustraciju koju uz stručnjake dodjeljuju i djeca.

U travnju 2018., u maloj dvorani KD Vatroslava Lisinskog ,obilježena je pedeseta godišnjica Nagrade “Grigor Vitez” te je do kraja godine proveden niz aktivnosti i događanja kako bi se što ljepše proslavila ova vrijedna obljetnica.⁴⁴

⁴³ Usp. Hrvatski centar za dječju knjigu: nagrada Grigor Vitez. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrada-grigor-vitez-7439/7439> (09/09/2019)

⁴⁴ Usp. Savez društva “Naša djeca”.: nagrada “Grigor Vitez”. URL: <https://savez-dnd.hr/sto-radimo/nagrada-grigor-vitez/> (09/09/2019)

DOBITNICI NAGRADA ZA KNJIŽEVNI TEKST		DOBITNICI NAGRADA ZA ILUSTRACIJU	
1967	Gustav Krklec – Majmun i naočale	1967	Vilko Gilha Selan – Priče iz djetinstva
	Ratko Zvirko – Grga Čvark		Cvijeta Job – Šuma Striborova
1968	Milivoj Matlošec – Strah u Ulici lipa	1968	Alber Kinef – Najljepši klasični mitovi
	Vesna Parun – Mažak Džingiskan i Miki Trasi		Edo Kovačević – Dragocjene sestrice
1969	Višnja Stahuljak – Zapanjeni putovi		Danica Ruzjan – Konjič sa zlatnim sedlom
	Dubravko Horvatić – Stanati u slonu	1969	Zlatko Bourek – Dječak i lopta
1970	Ivica Ivanac – Najljepši posao na svijetu	1970	Vilko Gilha Selan – Bila jednom jedna plava
	Zvonimir Balog – Nevidljiva Iva		Aleksandar Marks i Pavao Štalter – Čađave zgrade
	Sunčana Škrinjarić – Kaftus bajke	1971	Mladen Vežić – Ljeto u modrom kaputu
1971	Dragutin Horčić – Čađave zgrade		Boris Dogan – Crna kraljica
1972	Ivan Kušan – Koko u Parizu	1971	Nica Antolčić – Pjesme sa šlagom ili Šumar ima šumu na dlanu
	Dubravka Ugrešić – Mladi plamen	1972	
	Nada Ivečić – Sestrinski kišobran	1973	Joško Marušić – Mažak u trapericama
1973	Zvonimir Balog – Ja magarac		Mladen Vežić – Bajka o ribaru i ribici
	Vjekoslav Majer – Grč u suncu, Grč u sjeni	1974	Ivica Antolčić – Petrica Kerempuh
1974	Čedo Prica – Crna kraljica	1974	
1975	Antun Šoljan – Ovo i druga mora	1975	Joško Marušić – Početak plovidbe
1976	Zvonimir Milišec – Zvirčak s Bukovca		Zvonimir Balog – Veseli zemljopis
	Branke Hribar – Adam Vučkaj	1976	Vojo Radošević – Brojalice
	Kazimir Klarčić – Imam rep	1977	Ivan Lacković – Priča o poštaru
1977	Sunčana Škrinjarić – Pica i vrijeme		Branke Čeković – Zlatna blatica i Zlatca bubamara
1978	Tito Bilopavlić – Paunak	1977	Ivica Antolčić – Kotači želja
1979	Ljudevit Bauer – Pamjača Colombina		Ivan Vitez – Brojalica
1980	Feda Šehović – Vidra	1978	Ivica Antolčić – Petrica Kerempuh i čarobne kuglice
1981	Anko Gardaš – Ljubičasti planet		Mladen Vežić – Tri medvjeda i gitara
	Alojz Majetić – Ornički gusari	1979	Nevenka Macolić – Kako sanjaju stvari
1982	Joža Horvat – Operacija "Slonoga"		Ivica Antolčić – Pijelao zvan Peđušina
	Zlatko Kričić – Početak plovidbe	1980	Ivan Vitez – A zašto ne bi ...
1983	Sunčana Škrinjarić – Pisac i princeza		Boris Kolar – Klopka za medvjede
1984	Joža Horvat – Wallapu	1980	Ivan Vitez – Telegrafске басне, Pitalice pjevalice, Igrokazi
1985	Nikola Paulić – Ključić oko vrata		Ivan Vitez – Zlatolisi čarobnog štiva
1986	Ićan Ramiljak – San bez uzglavlja	1981	Svjelčan Junaković – Izabrane басне
1987	Stjepan Tomaš – Dobar dan, tuž		Svjelčan Junaković – Bajka o ribaru i zlatnoj ribici, Izabrane bajke i Otvori prozor proleću
1988	Višnja Stahuljak – Čarobnjak	1982	Pika Vončina – Čudnovale zgrade šegrt
1989	Božidar Prosenjak – Divji kuni		
1990	Sanja Pilić – O mami sve najbolje	1983	
	Ivan Božidar – Zvirčaste priče	1984	
1991	Zvonimir Balog – Što nazanimanja i ljubav za počebnike	1985	
1992	Miroslav Dolenc-Dražević – Zagovor zemlji	1986	
		1987	
		1988	
		1989	
		1990	
		1991	
		1992	
		1993	
		1994	
		1995	
		1996	
		1997	
		1998	
		1999	
		2000	
		2001	
		2002	
		2003	
		2004	
		2005	
		2006	
		2007	
		2008	
		2009	
		2010	
		2011	
		2012	
		2013	
		2014	
		2015	
		2016	
		2017	

Slika 8. Popis dobitnika nagrade “Grigor Vitez” prvih pedeset godina postojanja, od 1967. do 2017.

4.5.2 Nagrada “Ivana Brlić Mažuranić”

Godine 1971. izdavačka kuća “Školska knjiga” odlučila je pokrenuti nagradu za najbolji tekst i ilustraciju u tekućoj godini iz područja dječje književnosti te joj je dala ime Ivane Brlić Mažuranić. Baš kao i mnoge nagrade, ova se sastoji od novčanog iznosa, diplome i statue naziva “Gita i Hlapić” akademskog kipara Želimira Janeša. Unutar nagrade s vremenom su se promijenili kriteriji, pa se od 1999. godine priznanje dodjeljivalo na temelju natječaja za najbolji rukopis. U vrijeme Domovinskog rata dodjela je preseljena u Slavonski brod gdje je Ivana Brlić Mažuranić napisala “Priče iz davnine” i gdje se nalazi njezin obiteljski muzej. Nažalost, nagrada se privremeno ne dodjeljuje.⁴⁵

⁴⁵ Usp. Hrvatski centar za dječju knjigu: nagrada “Ivana Brlić- Mažuranić” . URL: <http://www.kgz.hr/hr/ot-nama/clanstva-771/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu/nagrada-ivana-brlic-mazuranic/2034> (09/08/2019)

4.5.3 Nagrada “Kiklop”

Sa(n)jam knjige u Istri, utemeljitelj je knjižne nagrade Kiklop. Ova nagrada valorizira nakladničku struku u njenom najširem spektru te stručnim kriterijima vrednuje svekoliki rad na knjizi. Nagrada Kiklop dodjeljuje se u 12 kategorija: urednik/ica godine, prozno djelo godine, debitantska knjiga godine, pjesnička zbirka godine, knjiga eseja godine, publicistička knjiga godine, znanstvena knjiga godine, slikovnica godine, knjiga godine za djecu i mladež, knjiga inozemnog autora/ice godine, prijevod godine i leksikografsko djelo godine. Nagrada Kiklop se sastoji od skulpture, rada likovne umjetnice Marine Orlić i diplome koja potvrđuje dobitnika nagrade za određenu kategoriju.

Za Kiklopa glasuje stručno biračko tijelo koje sačinjavaju:

- članovi Društva hrvatskih književnika,
- članovi Hrvatskog društva pisaca,
- članovi Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade,
- članovi Hrvatskoga knjižničarskog društva,
- članovi Društva hrvatskih književnih prevodilaca
- članovi Hrvatskog PEN centra,
- profesori hrvatskih visokih učilišta,
- direktori i urednici nakladničkih kuća registriranih u Republici Hrvatskoj,
- novinari u kulturi,
- književni kritičari⁴⁶

Nagrada Kiklop je zadnji put dodijeljena 2014. U kolovozu 2015. Sa(n)jam knjige je priopćio da zbog krize u nakladništvu Kiklopa više nije moguće dodijeliti bez narušavanja izvornog smisla nagrade.

Odluku da ove godine neće biti te nagrade jednoglasno je donijela Skupština Udruge Sa(n)jam knjige. Udruga je u svom priopćenju navela kako je godišnja knjižna produkcija ograničena ekonomskim stanjem i velikom nakladničkom krizom, a mnogi nekad veliki i slavni izdavači

⁴⁶Hrvatski centar za dječju knjigu: nagrada “Nagrada Kiklop”. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrada-kiklop-7442/7442> (09/08/2019)

gotovo su prestali izdavati knjige ili su se, da bi opstali, preorijentali na prijevode lake bestseller literature, Kiklopa nije moguće dodijeliti a da se ne naruši izvorni smisao nagrade. Organizatori napominju kako se sedmogodišnja gospodarska kriza u nakladništvu osjetila više nego u bilo kojem drugom segmentu hrvatske kulture.⁴⁷

4.5.4 Nagrada “Ovca u kutiji”

“Ovca u kutiji” je književno-likovna nagrada za najbolju hrvatsku slikovnicu, a dodjeljuje se od 2005. godine. Organizator nagrade od 2005. do 2007. bila je umjetnička organizacija *Autorska kuća*, a od 2008. godine, nagradu dodjeljuje udruga Knjiga u centru. Nagrada se sastoji od skulpture *Ovca u kutiji*, a do 2009. godine kada je sponzor bije jedna turistička agencija, kao nagrada se dobivalo i besplatni put i boravak na Sajmu dječje knjige u Bologni. Ovo je jedina nagrada u Hrvatskoj u kojoj stručni žiri sastavljen od književnika, književnih kritičara i ilustratora (članovi žirija mijenjaju se svake godine) pregledava cjelokupnu godišnju produkciju slikovnica i vrednuje umjetničku vrijednost teksta i njegov odnos s ilustracijom. Uz stručni žiri, najbolju slikovnicu bira i neovisan dječji žiri (članovi žirija mijenjaju se svake godine). U godinama kada se “Ovca u kutiji” održava u okviru Međunarodnog sajma knjiga Interliber, dodjeljuje se i nagrada publike. Nagrada se sastoji od skulpture ovce u kutiji.

Nedugo nakon osnivanja nagrade, nastao je i festival slikovnice istoimenog naziva. Program festivala slikovnice uključuje izložbe ilustracija najrenomiranijih hrvatskih umjetnika, izložbe slikovnica, susrete s ilustratorima i piscima, radionice s umjetnicima, predstave, performanse i brojne druge sadržaje zanimljive kako mladima tako i odraslim posjetiteljima.⁴⁸

⁴⁷ Usp. Jutarnji list. Ukidanje “Nagrade Kiklop”. URL: <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/sok-iz-pule-nakon-deset-godina-ukida-se-knjiska-nagrada-kiklop/286444/> (09/08/2019)

⁴⁸ Usp. Ovca u kutiji - festival slikovnice. Facebook stranica. URL: https://www.facebook.com/pg/festivalovcaukutiji/about/?ref=page_internal (09/07/2019)

Slika 9. Skulptura za dobitnika nagrade “Ovca u kutiji”

4.5.5 Nagrada Astrid Lindgren Memorial Award - ALMA

Nagrada ALMA nastala je 2002. godine i ime je dobila po jednoj od najvažnijih i najpoznatiji švedskih spisateljica - Astrid Lindgren čija djela su prevedena na više od 90 svjetskih jezika. Uvijek se pišući zalagala za prava djece i mladih.

Nagrada Astrid Lindgren dodjeljuje se svake godine; njome upravlja Švedsko umjetničko vijeće. Novčana nagrada iznosi 5 milijuna švedskih kruna, što je čini najbogatijom međunarodnom nagradom za književnost za djecu i mlade u svijetu. Bogatstvo nagradnog fonda ukazuje na to da je čitanje djece i mladih odraslih osoba izuzetno važno. Dodjeljuje se autorima, ilustratorima, usmenim pripovjedačima i promotorima čitanja. Nagrada se može dodijeliti jednom laureatu ili više njih, bez obzira na jezik ili nacionalnost.

ALMA nagrada se predstavlja kao “nagrada švedskog naroda svijetu” i glavna vodilja njihovog rada su dječja prava na globalnoj razini. Dječja literatura može potaknuti razumijevanje i razmjenu između kultura i ljudi. Sve što rade, a što popularizira ovu nagradu (uključujući i primamljivu nagradu), ima za cilj privući više prijevoda i više djece koja imaju

pristup visokokvalitetnoj literaturi. Djeca imaju pravo na dobru, zabavnu, inovativnu, provokativnu i složenu literaturu.

Slika 10. Logo ALMA nagrade

Zanimljivo je kako autori nagradu dobivaju za cjelokupni opus, a ne za pojedinačna djela i kako se prilikom dodjele ne pravi razlika između pisca, ilustratora ili pripovjedača, a nagrada se može uručiti i osobama ili organizacijama koje rade na poticanju čitanja djece i mladih. Samo žive osobe mogu primiti nagradu. U žiriju sjedi dvanaest članova koje čine autori, književni kritičari, znanstvenici, ilustratori i knjižničari. Jedan član predstavlja obitelj Astrid Lindgren. Kako bi povećali globalni aspekt, svake godine žiri bira institucije i organizacije iz cijelog svijeta koje su pozvane da nominiraju kandidate za nagradu. Nije moguće samostalno se prijaviti za nagradu već se mora biti nominiran, a popis nominiranih kandidata predstavlja se na Frankfurtском sajmu knjiga u listopadu. Nagrada se dodjeljuje u Stockholmu krajem svibnja ili početkom lipnja.⁴⁹

Hrvatski centar za dječju knjigu do sada je za nagradu ALMA kandidirao Zvonimira Baloga, Vjekoslava Voju Radoičića, Svjetlana Junakovića, Miru Gavrana, Luku Paljetka i Andreu Petrlik Huseinović. O nominaciji za nagradu ALMA odlučuje Nacionalni odbor za dječju knjigu.⁵⁰

⁴⁹ Usp. Astrid Lindgren Memorial Award. URL: <http://www.alma.se/en/About-the-award/> (09/18/2019)

⁵⁰ Knjižnice grada Zagreba. Nagrada ALMA. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/medjunarodna-suradnja-7432/alma-memorijalna-nagrada-astrid-lindgren-7436/7436> (09/18/2019)

4.5.6 Nagrada Hans Christian Andersen

Nagrada H.C. Andersen dodjeljuje se od 1956. godine autorima, no od 1966. godine dodjeljuje se i ilustratorima. To je najveće priznanje koje autor ili ilustrator dječjih knjiga može dobiti, a daje se za cjeloživotno postignuće i važna djela koja su ostavila trajan doprinos dječjoj književnosti. Svake druge godine dodjeljuje je IBBY, a sastoji se od zlatne medalje i diplome. Pobjednik se objavljuje na konferenciji za tisak na Sajmu dječje knjige u Bologni, a dodjela je upriličena na svečanoj ceremoniji tijekom IBBY konferencije. Pokroviteljica nagrade je danska kraljica. O pobjedniku odlučuje ugledni deseteročlani žiri koji i sam pripada svijetu dječje književnosti, a nominacije daju nacionalne sekcije IBBY-a. Kriteriji odabira uključuju estetske i književne kvalitete pisanja i ilustriranja, kao i sposobnost da se stvari vide s djetetovog stajališta i sposobnost da se rasplamsa dječja znatiželja i mašta.⁵¹ Hrvatski centar za dječju knjigu kao Hrvatska sekcija IBBY-ja ima pravo nominacije za Andersenovu nagradu na temelju uplate godišnje članarine i odgovarajućih pristojbi. Odluku o izboru hrvatskog autora za nominaciju za Andersenovu nagradu donosi Nacionalni odbor za dječju knjigu. Od 1996. do danas hrvatski kandidati za Andersenovu nagradu bili su pisci: Ivan Kušan, Luko Paljetak, Zvonimir Balog, Sunčana Škrinjarić, Višnja Stahuljak, Joža Horvat i Miro Gavran te ilustratori: Ivica Antolčić, Ivan Vitez, Vjekoslav Vojo Radoičić, Cvijeta Job, Svjetlan Junaković i Andrea Petrlik Huseinović. Junaković je dvije godine za redom (2008. i 2010.) bio među pet odabranih finalista nagrade što je veliko međunarodno priznanje. Hrvatska kandidatkinja za Andersenovu nagradu za 2020. godinu je Dubravka Kolanović.⁵²

⁵¹ Usp. Hans Christian Andersen nagrada. URL: <http://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-awards/> (09/15/2019)

⁵² Usp. Knjižnice grada Zagreba. Andersenova nagrada. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/medjunarodna-suradnja-7432/andersenova-nagrada-7433/7433> (09/15/2019)

Slika 11. Posljednji dobitnik Andersenove nagrade (2018. godina) za ilustraciju, Rus Igor Oleynikov sa svojom zlatnom medaljom

4.6 Sajam dječje knjige u Bologni

Sajam dječje knjige u Bologni je vodeći svjetski sajam u području naklade za djecu na kojem izlaže preko 1400 izlagača, a posjeti ga oko 30 000 posjetitelja iz 80 zemalja svake godine. Održava se preko pedeset godina i slovi za događaj koji predvodi trendove u području nakladništva za djecu. Na sajmu se izmjenjuju licence i prava na korištenje dječjih priča, ilustracija, animacija i srodnih radova. Na sajmu se predstavljaju izdavači, ilustratori, grafički dizajneri, književni agenti, autori, prevoditelji, mobilni programeri, davaoci licenci i oni koji ih žele kupiti, tiskari, distributeri, profesionalci za audio knjige, knjižari, razni brendovi, knjižničari i učitelji.... Svi sa željom da uspostave dobre poslovne kontakte i da prodaju/kupe najbolje od svega što se nudi. Svake godine na sajmu se dodjeljuju najpoželjnije nagrade iz svijeta dječjeg izdavaštva među kojima su:

Slika 12. Logo sajma u Bologni

BolognaRagazzi Award – BRAW

Ova nagrada dodjeljuje se knjigama s najboljim grafičkim i uredničkim dizajnom. S ovom nagradom pobjednik stječe iznenadnu slavu, odnosno dolazi do strahovito velikog interesa javnosti i investitora za njega i njegov rad te prodaje prava na korištenje rada u mnogo novih zemalja. Naravno, kako bi privukli kupce knjige, izdavači stavljaju logo nagrade na naslovnu stranicu knjige koja pobjedi kako bi je učinili atraktivnijom i pokazali prestiž i međunarodnu prepoznatljivost na policama knjižara. Dodjeljuje se u tri kategorije: *fikcija*, *ne-fikcija* i *Opera Prima* (dodjeljuje se onima koji su ilustratori ili autori po prvi put). Dodjeljuje se i četvrta, posebna kategorija *Novi horizonti* za posebno inovativnu knjigu koja pokazuje otvorenost prema novim horizontima. Posebna kategorija posvećena je kinu (*Cinema*) kao sedmoj umjetnosti s ciljem da se fokusira na međunarodno dječje književno naslijeđe koje govori o različitim stranama svijeta kina: od povijesti do tehnika i nezaboravnih protagonista. Više od šesto knjiga bilo je nagrađeno u ovih pola stoljeća otkako sajam postoji. Godišnje se prijavi preko tisuću knjiga kako bi se upisalo u povijest velike “BRAW knjižnice” i postavilo teme, trendove, formate i tehnike izrade dječjih knjiga.

BolognaRagazzi Digital Award

Nagrada se dodjeljuje tek od 2012. godine za najinovativnije digitalno nakladništvo za djecu. Organizira se u suradnji s Children’s Technology Review iz SAD-a s naglaskom na najnovije trendove i razvoj u digitalnom sadržaju za djecu. Također dobivaju veliku pozornost i medijsku pokrivenost za vrijeme i nakon sajma te dozvolu za korištenje loga nagrade na svojim publikacijama. Participacija u ovoj nagradi se ne plaća i može se radove prijaviti na bilo kojem jeziku i računalnoj platformi. Prijave su otvorene za sve izdavače i programere proizvoda za djecu od rođenja pa do petnaeste godine.

Bologna Prize Best Children's Publisher of the Year – BOP

Osnovana je 2013. godine prilikom proslave pedeset godina sajma. To je fantastična prilika za izdavače da se istaknu po nakladničkoj inovativnosti i kreativnosti uredničkih izbora koje su donijeli tijekom prethodne godine. Organizirana je zajedno s IPA – International Publishers Association i njome se nagrađuje one izdavače koji su se najviše istakli profesionalnim i intelektualnim vještinama u svih šest područja svijeta (Afrika, Središnja i Južna Amerika, Sjeverna Amerika, Azija, Europa i Oceanija). Osmišljena je tako da potiče razmjenu znanja i ideja među različitim zemljama, područjima i kulturnim identitetima.

International Award for Illustration Bologna Children's Book Fair and Fundacion SM

Namjera je promicati dječju knjigu i čitanje i dodjeljuje se od 2009. godine. Dizajnirana je tako da otkrije, ohrabri i potakne mlade ilustratorske talente. Prijaviti se mogu ilustratori mlađi od trideset pet godina, a koji su već izabrani za izložbu ilustratora. Nagrada uključuje novčani iznos od 15,000 dolara kako bi se dalo resurse za godinu dana izrade slikovnica koje će na svjetskom tržištu objaviti španjolski izdavač SM. Ilustracije iz jedne takve slikovnice bit će predstavljene na sljedećem izdanju sajma na izložbi posvećenoj pobjedniku.

ARS IN FABULA Grant Award

Visokoškolski institut izravno uključen u dječje knjige 2012. godine je udružio snage sa sajmom kako bi stvorili ovu nagradu za poslijediplomski tečaj ilustracije. Pobjednik dobiva besplatno mjesto na magistarskom tečaju ilustracije za izdavaštvo tijekom kojeg će raditi na knjižnom projektu kojeg mu dodjeljuje jedan od partnera tečaja. Cilj potpore nije samo održavanje i usavršavanje novih talenta putem poslijediplomskog tečaja, već i zadovoljavanje potrebe izdavača u potrazi za novim ilustratorima. U utрку za nagradu ulaze mladi, neobjavljivani ilustratori mlađim od trideset godina koji su već odabrani na Izložbi ilustratora. O pobjedniku odlučuje žiri sastavljen od predavača na tečaju.

The Strega Prize Ragazze e Ragazzi

Nastala je 2016. godine i potječe od najpoželjnije talijanske književne nagrade Strega. Pokrenuta je da bi se poticala dugogodišnja strast prema knjigama, a cilj joj je promocija obrazovne i kulturne vrijednosti čitanja i otkrivanja naslova koje mladi čitatelji najviše vole. Knjige koje su u Italiji objavili domaći i strani, prevedeni autori ocjenjuje žiri sastavljen od djece i tinejdžera iz sto škola i knjižnica diljem Italije i inozemstva. Dobitnici nagrade su

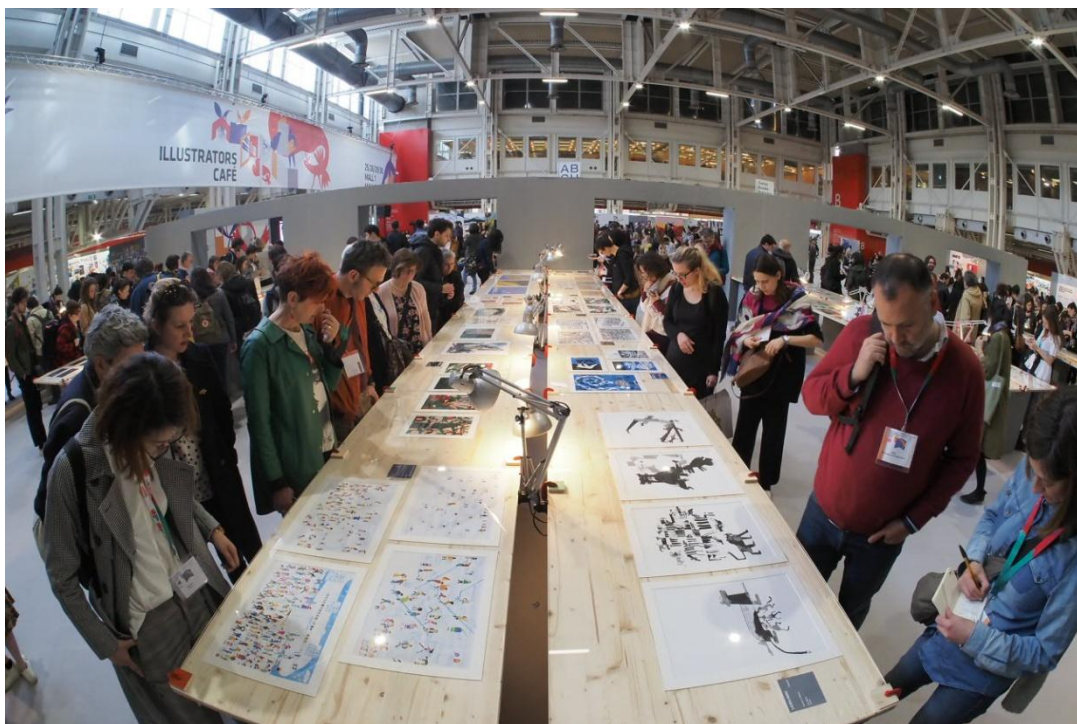
autor i prevoditelj (ako je knjiga iz inozemstva). Dodjeljuje se u dvije kategorije: prva kategorija namijenjena je čitateljima od šest do deset godina, a druga čitateljima od jedanaest do petnaest godina. Dvije grupe knjiga koje mali suci dobivaju izabralo je stručno povjerenstvo koje na prijedlog izdavača svake godine dobiva velik broj knjiga na izbor. Pobjedničke knjige u iz obje kategorije dobivaju nagradu od pet tisuća eura koju osigurava sponsor. No, zanimljivo je kako nagradu dobiva i jedan od članova žirija prve kategorije (plaketa i novčana nagrada) za čitalačke aktivnosti nadahnute knjigama u užem izboru, te jedan član druge kategorije za najbolju recenziju (novčana nagrada).

Premio Carla Poesio

Sajam se fokusira na svijet istraživanja stoga je uspostavljena nagrada za najbolje disertacije u dječjoj literaturi. Trenutno se dodjeljuje samo za postdiplomske radove na talijanskom sveučilištu i nazivom odaje počast talijanskoj književnoj kritičarki Carli Poesio, njezinu temeljnom doprinosu svijetu dječje književnosti i njezinoj jedinstvenoj ulozi u rađanju i razvoju Bolonjskog dječjeg sajma.

Sajam u Bologni sudjeluje u organizaciji kineske inačice ovoga sajma koja se održava u Šangaju te mnogih drugih sličnih projekata ili sajmova diljem svijeta. Hrvatska je imala čast biti počasni gost sajma 2015. Godine i predstaviti se u svom najboljem izdanju. 2020. Godine ta čast pripast će Saudijskoj Arabiji.⁵³

⁵³ Usp. Sajam dječje knjige u Bologni. URL: <http://www.bookfair.bolognafiore.it/en/home/878.html>

Slika 13. Posjetitelji na izložbi ilustratora na sajmu u Bologni

Slika 14. Paviljoni izlagača u Bologni

5 PREGLED AUTORA

5.1 Pregled nagrađivanih hrvatskih ilustratora od 1990. do 2018. godine

Pregled nagrađivanih hrvatski autora u razdoblju od 1990. do 2018. godine napravljen je pomoću podataka sa stranice Knjižnica Grada Zagreba, odnosno Hrvatskog centra za dječju knjigu koji uređuje Ranka Javor. Iz već popisanih tablica svake od nagrada koje se dodjeljuju, izvučeni su autori čija imena se mnogo puta ponavljaju kao dobitnici priznanja. Ispostavilo se da su se neke nagrade počele dodjeljivati kasnije, neke mnogo ranije ili kod nekih u početku nije dodjeljivana nagrada za najbolju ilustraciju, no jako su vrijedne u hrvatskim ilustratoriskim krugovima i krugovima stvaratelja kvalitetnih dječjih knjiga. *Anto Gardaš* i *Mato Lovrak* ne dodjeljuju nagrade za ilustracije.

Iz toga svega naposljetku je dobiven popis od ovih deset autora kao najnagrađivanijih u tom razdoblju:

1. Svjetlan Junaković
2. Zdenko Bašić
3. Ivana Guljašević
4. Ivan Vitez
5. Pika Vončina
6. Tomislav Torjanac
7. Andrea Petrlik Huseinović
8. Stanislav Marjanović
9. Dražen Jerabek
10. Marsela Hajdinjak

U nastavku će se predstaviti život i stvaralaštvo svakoga od njih.

5.2 Stvaralaštvo hrvatskih ilustratora

5.2.1 Svjetlan Junaković

Svjetlan Junaković rođen je 1961. godine u Zagrebu. Na Accademia di Belle Arti di Brera u Milanu diplomirao je kiparstvo 1985. godine. Prvih jedanaest knjiga koje je napisao, ilustrirao i uredio objavljene su u Italiji 1992. godine. Od onda je ilustrirao mnogo knjiga i naslovnica, a

osim što ilustrira, na umjetničkoj sceni je prisutan i sa slikama i skulpturama. Predstavljao je svoje ilustracije na gotovo svim velikim svjetskim izložbama i objavljene u više od 30 država. Imao je velik broj samostalnih izložbi u europskim i svjetskim metropolama, a kao bitnije ističe one u Zagrebu u Klovićevim dvorima, u Napulju u prestižnoj Palazzo Arti Napoli te u Modern Art Gallery u Genovi. Junaković je izvanredni profesor na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu gdje predaje ilustraciju, crtanje i grafički dizajn. Diljem Italije predavao je na ljetnim školama i održavao radionice, a na Akademiji likovnih umjetnosti u Linzu, Austrija, radi kao mentor na diplomskim radovima. Kao profesor je radio još u Padovi i Madridu. Od 2016. godine izdaje svoje kompletno umjetničko djelovanje (knjige, skulpture, slike i crteže) ekskluzivno s izdavačem The Magic Elephant Books iz Kine.⁵⁴

Zanimljivo je kako je Junaković prije upisivanja na Akademiji u Milanu dva puta bio odbijen na prijemnom ispitu na Akademiji u Zagrebu, a sada je izvanredni profesor na istoj. Posljednjih nekoliko godina intenzivnije se posvetio kiparstvu za koje se i školovao. Ipak, iz kože ilustratora teško je pobjeći; “Bio bih lud da bježim od samoga sebe, to bi me tjerovalo da direktno kopiram druge. U ovom poslu vjerujem u jaku osobnost, i po tome mi je bavljenje ilustracijom ili kiparstvom isto. Obje grane, danas, trebaju prije svega jaku ideju.”

Dva je puta kao hrvatski predstavnik bio nominiran za Hans Cristian Andersen Illustrator Award, najznačajniju nagradu za dječju ilustraciju. U Hrvatskoj i svijetu osvojio je nebrojeno nagrada od kojih se među hrvatskim ističe najveća hrvatska državna nagrada za kulturu Vladimir Nazor (za izložbu skulptura u Gliptoteci HAZU-a u Zagrebu 2015. godine).⁵⁵

Na sajmu u Bologni 2015. godine imao je samostalnu izložbu, bio je član žirija, predstavio veliku knjigu životinjskih portreta (za nju je potom dobio Bologna Ragazzi Award za jednu od najboljih knjiga u svijetu) i predstavio projekt “Ti racconto arte dell ‘900” u kojem djeci objašnjava pojmove iz povijesti umjetnosti. Ta godina na bolonjskom sajmu bila je njegov apsolutni trijumf i priznanje u cjelokupnom životnom stvaralaštvu u području ilustracije.⁵⁶

⁵⁴ Usp. Junaković art. URL: <https://www.junakovic.art/about.php> (09/09/2019)

⁵⁵ Book and more. Svjetlan Junaković. URL: <https://www.book-and-more.eu/OdabranaKnjiga.aspx?Id=208> (09/09/2019)

⁵⁶ Usp. Jutarnji list. Intervju: Svjetlan Junaković. URL: <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/svjetlan-junakovic-doslo-je-vrijeme-da-otkrijem-svoju-nepoznatu-stranu/596557/> (09/09/2019)

Slika 15. Slavni ilustrator Svjetlan Junaković

Slika 16. Naslovnica slikovnice „Kako živi Antuntun“ koju je oslikao Svjetlan Junaković

5.2.2 Zdenko Bašić

Zdenko Bašić rođen je 1980. godine u Zagrebu gdje je završio Školu primijenjene umjetnosti i dizajna, Odjel grafičkog dizajna. Diplomirao je na Odsjeku za animirani film i nove medije na

Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 2005. i nagrađen nagradom za najuspješnije diplomante. U suštini, bavi se animiranim filmom i režijom, no usput se bavi i ilustracijom te je dosad ilustrirao nekoliko autorskih knjiga za koje dobiva vrijedna priznanja. "Grigora Viteza" dobio je 2009. i 2014. godine, te posebno priznanje 2011. godine za cjelokupnu realizaciju knjige kao sklada dizajna, ilustracija i teksta te visoku estetsku vrijednost. Godine 2006., 2012. i 2013. dobiva i nagradu "Kiklop" za svoj rad na autorskim knjigama *Priča o čokoladi*, *Sjeverozapadni vjetar* i *Mjesečeve sjene*. Za *Mjesečeve sjene* dobio je i nagradu dječjeg žirija "Ovca u kutiji".⁵⁷

Kao ilustrator izradio je ilustracije za brojna književna djela domaćih i inozemnih izdavača poput Božićne priče Charlesa Dickensa, Alise u zemlji čudesa Lewisa Carrolla, Snjeguljice, Pinocchioja, Grimmovih i Andersenovih bajki, Priča iz davnina I. Brlić Mažuranić, Frankenstein Mary Shelley i drugih. Za mnoge od njih primio je nagrade i priznanja. U svojim radovima on spaja naizgled nespojivo – motive starinskog, dalekog i prošlog obrađuje suvremenom digitalnom kompjuterskom grafikom te pritom uspijeva evocirati uspomene i djetinjstvo, pobuditi emocije, a promatrača prenijeti u neki drugi, bajkovit i velom tajni obavijen svijet. Osim ilustracijom bavi se i stvaranjem glazbenih videospotova nastalih u suradnji s više hrvatskih glazbenih umjetnika (Lidijom Bajuk, L.I.P.E., 2Cellos, Gibonnijem za čiji je video spot Žeđam 2011. osvojio nagradu Porin).⁵⁸

Svoje ilustracije izlaže na nekoliko samostalnih i grupnih izložbi u zemlji i svijetu, među kojima je i Biennale ilustracije u Bratislavi i Zagrebu. Godine 2012. upisan je na Časnu listu IBBY-ija (International Board on Books for Young People Honour List).

U jednom intervjuu izjavio je: "Kad sam počinjao stvarati priče, nije mi se sviđao princip doživljavanja knjige prvenstveno kroz autora koji je uvijek bio akceptiran kao netko tko piše tekst, a ilustrator se smatrao netko tko nacrtava nešto prema tome. Smatram da je priča izvorno ideja, tekstopisac napravi samo jedan dio te ideje, ilustrator napravi drugi dio te ideje, netko treći može kroz neki drukčiji medij napraviti treći dio, a svi su zajedno u funkciji priče."⁵⁹

⁵⁷ Usp. Galerija Klovićevi dvori. Zdenko Bašić: Vjetrovite sjene. URL: <http://gkd.hr/wp-content/uploads/2017/11/Zdenko-Basic.pdf> str. 75 (09/10/2019)

⁵⁸ Usp. Galerija Klovićevi dvori. Zdenko Bašić: Vjetrovite sjene. URL: <http://gkd.hr/wp-content/uploads/2017/11/Zdenko-Basic.pdf> str. 14 (09/10/2019)

⁵⁹ Gradska knjižnica Rijeka. Razgovori: Zdenko Bašić. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Zdenko-Basic-Prica-je-moj-medij> (09/10/2019)

U ovom kratkom predavljanju Zdenka Bašića navedena su priznanja i nagrade koje je zavrjedio stvarajući ilustracije, no nevjerovatno je mnogo prestižnih priznanja i projekata i iz područja filma i animacije.

Slika 17. Zdenko Bašić na predavljanju svojeg kompletno autorskog djela *Sjeverozapadni vjetar*

Slika 18. Bajkovita ilustracija Zdenka Bašić

5.2.3 Ivana Guljašević

Ivana Guljašević Kuman rođena je 1970. godine i svojim radom istaknula se kao nagrađivana ilustratorica, animatorica i književnica. Ilustrirala je brojne knjige, a za njih devet napisala je i tekst. Šest ih je zapravo multimedijalni projekt koji uz slikovnice sadrži i DVD s filmovima i edukativnim sadržajima. Također, piše i crta stripove u dječjim časopisima Smib, Kloks, Zvrk i Frizbi.. Diplomirala je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Sve što napravi najčešće objavljuje u izdavačkoj kući Igubuka koju vodi s partnerom Brunom Kumanom.⁶⁰ Ilustrirala je 50-ak knjiga i slikovnica i autorica je 27 animiranih filmova s kojima je sudjelovala na velikim svjetskim festivalima animiranog filma.

⁶⁰ Usp. Moderna vremena info. Otvorenje izložbe Ivane Guljašević. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/otvorenje-izlozbe-ivane-guljasevic-kuman-carapojedac-i-slikopricac> (09/13/2019)

“Na žalost, još uvijek su mi nagrade i priznanja bitni, ali radim na tome da mi prestanu biti. Ne mora mi netko drugi govoriti što valja, a što ne valja u mom radu, ako ja sama znam, a tržište potvrđuje. E, to sad samo moram još samu sebe uvjeriti.”⁶¹

Slika 19. Autorica Ivana Guljašević

⁶¹ Moderna vremena info. Intervju: Ivana Guljašević. URL. <https://www.mvinfo.hr/clanak/ivana-guljasevic-jos-uvijek-uglavnom-gazim-po-trnju> (09/13/2019)

Slika 20. Slikovnica Čarapojedac nagrađena za najbolju hrvatsku slikovnicu na festivalu Ovca u kutiji 2007/2008 godine

5.2.4 Ivan Vitez

Ivan Vitez rođen je daleke 1940. Godine u Zagrebu i spada u generaciju ilustratora koji su u dvadesetom stoljeću obilježili hrvatsko ilustratorsko stvaralaštvo. Završio je Školu primijenjene umjetnosti i studij likovne pedagogije i scenografije. Ilustrirao je više od pedeset knjiga i slikovnica za djecu, a ukupno objavio preko tri tisuće ilustracija. Njegove radove odlikuje prepoznatljiv stil, a to je upotreba tri geometrijska lika dobro znana djeci – krug, kvadrat i trokut u kombinaciji sa živim bojama. Četiri puta nagrađen je nagradom “Grigor Vitez”, a dva “Ivanom Brlić Mažuranić”. U nekim slikovnicama nije samo autor ilustracije već i teksta, a radi i za dječje časopise. Nakon sudjelovanja na Bijenalu ilustracije u Bratislavi uvršten je u katalog “The Best of BIB” (Bratislava - Tokio, 1996.) u kojemu je izbor sto najznačajnijih ilustratora svijeta koji su izlagali u Bratislavi od 1966. do 1996. godine.⁶² Poprilično rano, sa svojih devetnaest godina, počeo je sudjelovati u izradama mnogih udžbenika za osnovnu školu, a 1998. Godine nominiran je i za najveću od najvećih – nagradu “Hans Christian Andersen”. Osim što je izrađivao ilustracije, pisao je o teoriji i povijesti ilustracije.

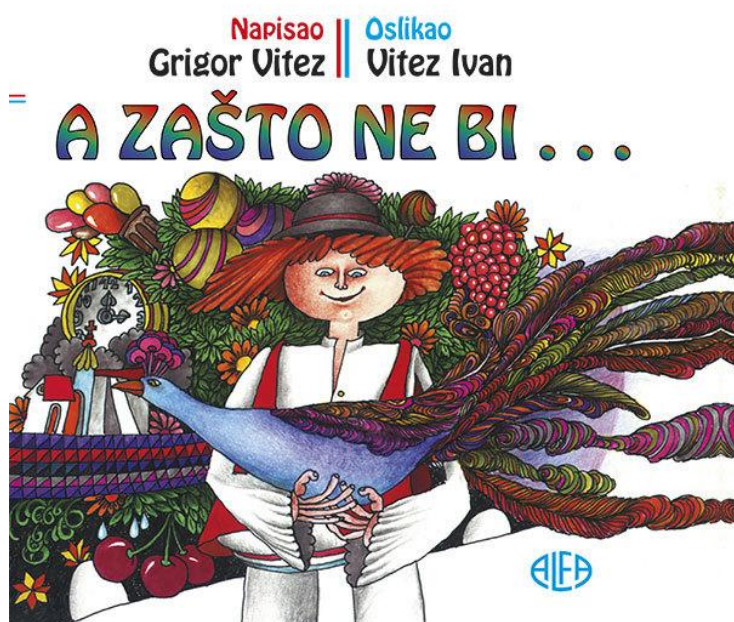
“Za njega ilustracija nema opisnu funkciju, nego ponajprije asocijativnu. Ona izaziva dijete, potiče njegovu moć imaginacije. Tako Vitez najčešće iz priče izvlači, predočuje ono najbitnije, ne iscrpljuje se u prevelikoj gužvi motiva.”⁶³

⁶² Usp. Ivan Vitez. O umjetniku. URL: <https://sites.google.com/site/ivanvitezatelierilustracije/> (09/14/2019)

⁶³ Matica. Pedeset godina u svijetu ilustracije. URL: <http://www.matica.hr/vijenac/262/pedeset-godina-u-svijetu-ilustracije-10941/> (09/14/2019)

Slika 21. Ivan Vitez

Slika 22. Naslovna stranica koju je oslikao Ivan Vitez, a koja je uvrštena u kategoriju nacionalne kulturne baštine

5.2.5 Pika Vončina

Pika Vončina rođena je 1961. godine u Zagrebu gdje je pohađala Školu primijenjene umjetnosti, a potom Akademiju likovnih umjetnosti. Od završetka studija, odnosno proteklih četrdeset godina ilustrira za djecu. Oslikava slikovnice, školske udžbenike i ilustracije u časopisima. Za ilustracije knjige Ivane Brlić Mažuranić "Čudnovate zgođe šegrta Hlapića

dobila" je 1999. nagradu "Grigor Vitez", a za isti je naslov izabrana i na Časnu listu IBBY-a.⁶⁴ Sa svojim radovima redovito sudjeluje na bijenalima u Bratislavi i Zagrebu, a izlagala je i na sajmovima u Bologni i u Japanu. Višestruko je nagrađivana u Hrvatskoj i inozemstvu, a prema njenoj autorskoj slikovnici nastala je i predstava "Četiri godišnja doba". Radi uglavnom u tehnikama akvarela i tempere na papiru, bez prisutnosti digitalne tehnologije. Povremeno vodi likovne radionice.⁶⁵

“Čak i tekst u svojim slikovnicama pišem rukom. Cijelu svoju stranicu komponiram upravo uključujući i tekst koji je tako organski dio cjeline i nije slučajno bačen bilo gdje na stranicu. Slika i slova su kod mene ravnopravni sudionici kompozicije na jednoj stranici.”⁶⁶

Slika 23. Autorica ilustracija Pika Vončina (desno) na predstavljanju svoje posve autorske slikovnice „Putovanje tete Hilde“

⁶⁴ Usp. Moderna vremena info. Pika Vončina. URL: <https://www.mvinfo.hr/knjiga/8811/emilijina-vrlo-neobicna-pustolovina> (09/14/2019)

⁶⁵ Usp. Naklada Sipar. Pika Vončina. URL: <https://sipar.hr/21-ljubinka-pika-voncina> (09/14/2019)

⁶⁶ Gradska knjižnica Rijeka. Razgovori: Pika Vončina. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Pika-Voncina-Za-mene-su-Cetiri-godisnja-doba-u-formi-kamisibaj-teatra-nov-i-vrlo-uzbudljiv-trenutak> (09/14/2019)

Slika 24. Ilustracija iz slikovnice “Četiri godišnja doba” Pike Vončina

5.2.6 Tomislav Torjanac

Tomislav Torjanac rođen je 1972. godine u Našicama i može se reći da je sa svojim radovima prepoznatljiviji u inozemstvu nego u Hrvatskoj. Njegove ilustracije odlikuju se bogatim nanosima boje, a najčešće radi tehnikom uljenih boja u kombinaciji s digitalnom tehnikom. Između velikog broja svjetskih i domaćih nagrada koje je osvojio, od domaćih se ističu dvije nagrade “Kiklop” i dvije nagrade “Grigor Vitez”. Odnedavno se bavi izradom jumbo plakata, a ilustrirao je naslovne stranice mnogih knjiga za odrasle. Proslavio se kad je odnio pobjedu na međunarodnom natječaju za ilustriranje romana *Pijev život* (Yann Martel) koja je dobitnik nagrade Man Booker za 2002. Godinu.⁶⁷ Na taj natječaj bilo je prijavljeno nekoliko stotina poznatih i priznatih svjetskih ilustratora što samo dodatno pojašnjava važnost pobjede na tom natječaju. S autorom knjige odradio je američku turneju na kojoj su se predstavili u četrnaest gradova. Izdanje koje je Torjanac oslikao s 40 ilustracija objavljeno je u 10 zemalja i prodano u milijunima primjeraka. Školovao se za grafičkog dizajnera na Grafičkom fakultetu u Zagrebu stoga i ne čudi podatak da većinu knjiga koje ilustrira također i grafički oblikuje.

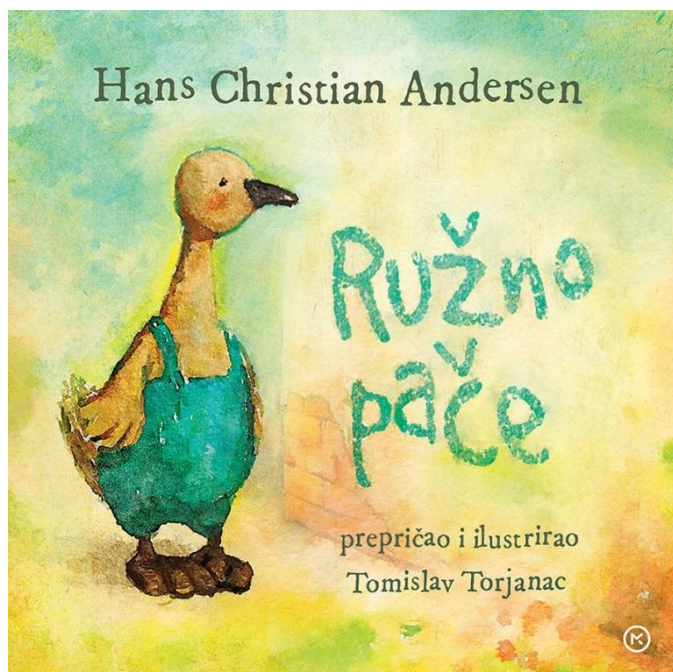
⁶⁷ Usp. Tomislav Torjanac. O autoru. URL: <http://www.torjanac.com/Content/About/> (09/07/2019)

“Dobra ilustracija udružena s lošim dizajnom otprilike odgovara situaciji kad lijepu sliku objesite u ružan, neadekvatan ili loše osvijetljen prostor. Pritom slika sama po sebi najvjerojatnije neće biti upropaštena, no bit će očito da tu nešto nije u redu. Mislim da je grafičko oblikovanje vrlo bitno za ukupni izgled slikovnice. Nažalost, nerijetko mu se ne posvećuje dovoljno pažnje pa kao rezultat imate mjesece rada na tekstu i ilustracijama "začinjene" jednosatnim radom na prijelomu i dizajnu.”⁶⁸

Slika 25. Tomislav Torjanac

⁶⁸ Moderna vremena info. Tomislav Torjanac. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/tomislav-torjanac-ljudi-poput-antuntuna-cine-ovaj-svijet-zanimljivim> (09/07/2019)

Slika 26. Slikovnica “Ružno pače” koju je prepričao i oslikao Tomislav Torjanac

5.2.7 Andrea Petrlik Huseinović

Andrea Petrlik Huseinović rođena je 1966. godine u Zagrebu, bavi se ilustriranjem i pisanjem dječjih slikovnica. Diplomirala je grafiku na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Vjerojatno je najprevođenija hrvatska autorica slikovnica; njezine slikovnice prevedene su između ostalog i na japanski, korejski, ruski, portugalski, perzijski i mnoge druge jezike. Po njezinoj nagrađivanoj slikovnici “Plavo nebo” na HRT-u je snimljen i istoimeni dokumentarac inspiriran slikovnicom i životom autorice. U Rusiji je izdanje slikovnice “Maleni” uvršteno u “Top 10 stranih knjiga” u okviru ruske nagrade “Knjiga godine za djecu”. Iza sebe ima zavidan broj osvojenih hrvatskih i međunarodnih nagrada i priznanja. Bila je hrvatska kandidatkinja za nagradu Hans Christian Andersen 2018. godine, a 2017., 2018. te ove, 2019. godine kandidatkinja je za nagradu ALMA – Astrid Lindgren Memorial. Do danas je ilustrirala više od 50 slikovnica za hrvatske, ali i za britanske i američke nakladnike. Suraduje s dječjim kazalištem u Singapuru gdje upriličuju njezine priče na kazališnim daskama.⁶⁹ Zajedno sa suprugom Kašmirom Huseinovićem osnovala je nakladničku kuću Kašmir promet u kojoj u Hrvatskoj objavljuje sve što napravi. Svake godine zajedno putuju na brojne sajmove, a trenutačno najviše vremena posvećuju upravo kineskom

⁶⁹ Usp. Andrea Petrlik ART. Facebook stranica URL: https://www.facebook.com/pg/andreapetrlikART/about/?ref=page_internal (09/07/2019)

tržištu na kojem je prevedeno više od trideset njihovih slikovnica. 2018. godine na sajmu u Pekingu (Beijing International Children's Book Affair), koji je napravljen po uzoru na bolonjski sajam dječje knjige, Kašmir promet i Dječja knjiga⁷⁰ kao nakladnici, te Andrea Petrlik Huseinović i Kašmir Huseinović kao autori, osvojili su BIBF-Reader's Choice Award.⁷¹ Redovito izlažući na sajmu knjiga u Bologni i sajmu knjiga u Frankfurtu uspješno diljem svijeta prodaju prava na slikovnice i razglednice koje osmišljavaju.⁷²

Slika 27. Andrea Petrlik Huseinović sa suprugom Kašmirom Huseinovićem na predavljanju na sajmu u Pekingu

⁷⁰ Također u vlasništvu supružnika Huseinović

⁷¹ Usp. T-portal. Andrea Petrlik Huseinović i Kašmir Huseinović nagrađeni u Pekingu . URL: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/andrea-petrlik-huseinovic-i-kasmir-huseinovic-nagrađeni-u-pekingu-20180828> (09/07/2019)

⁷² Usp. LinkedIn. Andrea Petrlik Huseinović. URL: <https://hr.linkedin.com/in/andrea-petrlik-huseinovic-79519b62> (09/07/2019)

Slika 28. Slikovnice Andree Petrlik Huseinović prevedene na kineski jezik

5.2.8 Stanislav Marijanović

Stanislav Marijanović rođen je 1957. godine u Tomislavgradu. 1980. godine u Zagrebu je diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti na Grafičkom odjelu te od onda djeluje kao samostalni umjetnik. Osam godina poslije odlazi u Pariz gdje kao slobodni slušatelj provodi dvije godine na ENSBA-u. Tamo nekoliko sljedećih godina usavršava tehnike i dobiva nagrade koje mu pomažu probiti se na tržištu. Potom prelazi u Dansku, Argentinu, Njemačku, Belgiju pa Grčku gdje stječe profesionalno grafičarsko iskustvo i radi kao profesor. Dakle, osim što se bavi grafikom, bavi se i skulpturom, ilustracijom i književnošću za mlade i djecu. Autor je čak 11 knjiga koje je kompletno sam napisao, narisao i uredio koje su prevedene na čak dvadesetak jezika. Iza sebe ima više od 40 samostalnih te 150 skupnih izložbi širom svijeta. 2012. godine vraća se u Hrvatsku i od tada predaje grafiku i ilustraciju na Umjetničkoj akademiji u Osijeku. Vodi više međunarodnih grafičkih radionica.⁷³

⁷³ Usp. Stanislav Marijanović. O autoru. URL: <http://stanislavmarijanovic.com/smgallery/hr/content/6-o-stanislavu> (09/15/2019)

Kao pisac i ilustrator proslavio se svojim knjigama o čudovištima: “Kućna čudovišta”, “Knjiga čarobnih formula”, “Izgubljene papuče”, “Enciklopedija čudovišta”, “Enciklopedija čovjeka” i “Čudovišta u muzeju”. Dobitnik je nagrade “Grigor Vitez” i “Mali princ”.

Na pitanje što nastaje prije knjiga ili ilustracije i kako uopće nastaju njegove knjige, Marjanović odgovara ovako: „Knjige mi nastaju nekako ovako: Probudim se rano ujutro, otvorim novine, preskočim lovilice love i reklame, zaobiđem lagalice i pljuvalice pa pročitam preostalih pola stranice. Zgрозim se. Pregledam poštu, izbrojim račune, užasnem se. Da se smirim izađem van prošetati između dva preostala osmuđena drveta koja se zovu park i popiti kavu. Pri tome me tri puta zgaze histerični automobili: jedan nafiksani dvosjed, jedan crni sarkofag i jedna raspojasana kamiončina. [...] Tako nekako; sjednem pisati tekst, no pišući bilježim i skiciram ideje za ilustracije. Ponekad, kada su ilustracije gotove, mijenjam tekst da bih ga bolje uskladio sa slikom.“⁷⁴

Slika 29. Ilustrator Stanislav Marijanović

⁷⁴Moderna vremena info. Intervju: Stanislav Marijanović. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/stanislav-marijanovic-ono-sto-ja-radim-je-prije-klistir-i-psovka-nego-sedativ> (09/15/2019)

Slike 30. i 31. Čudovišta iz knjige Stanislava Marijanovića po nazivom „Enciklopedija čudovišta“

5.2.9 Dražen Jerabek

Dražen Jerabek rođen je 1966. Godine u Zagrebu gdje je pohađao smjer slikarstva u Školi primijenjenih umjetnosti te Akademiju likovnih umjetnosti i nastavničkom smjeru. Bio je profesor u osnovnoj školi u Zagrebu, a od 2008. Godine predaje u srednjoj školi u Osijeku. Tek 1998. godine počeo se baviti ilustracijom za djecu izrađujući ih za časopise “Smib”, “Modra lasta”, “Radost”, “Prvi izbor” te za biblioteku “Stribor”. Suraduje s dječjim piscem Želimirom Hercigonjom i upravo za ilustraciju u njegovoj knjizi dobio je “Grigora Viteza” 2006. godine. Ponovno ga osvaja 2016. godine, točno deset godina nakon, za najljepšu slikovnicu namijenjenu starijoj dječjoj dobi. Na Interliberu je, za slikovnicu “Gospodin Otto i stari naslonjači” osvojio nagradu “Ovca u kutiji” za najbolju hrvatsku slikovnicu. Osim slikovnica, oslikava još udžbenike i plakate.⁷⁵

“Prije nego li krenem ilustrirati, sve što izvana dođe ili uđe u moj unutrašnji svijet, mora neko vrijeme odstajati i „fermentirati“ kako bi se formirale slike u konkretne likovne forme. Tek

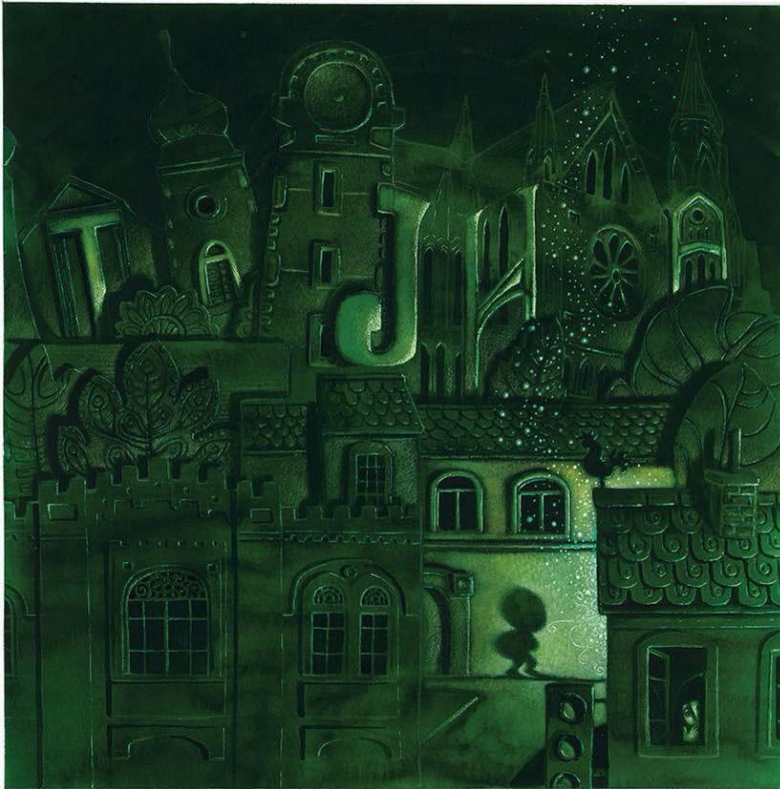
⁷⁵ Usp. Gradska knjižnica Rijeka. Autori: Dražen Jerabek. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Autori/Drazen-Jerabek> (09/06/2019)

kada osjetim formiranu „strukturu“ nekoga sadržaja, tek onda ideju stavljam na papir. No sve prije mora proći kroz moj unutarnji doživljaj.”⁷⁶

Slika 32. Dražen Jerabek

⁷⁶ Mali čitači. Predstavljamo autora: Dražen Jerabek. URL:
<http://malicitaci.blogspot.com/2018/03/predstavljamo-ilustratora-drazen-jerabek.html> (09/06/2019)

Slika 33. Ilustracija izrađena za slikovnicu “Tajna” autorice Dubravke Pađen Farkaš

5.2.10 Marsela Hajdinjak

Marsela Hajdinjak rođena je 1967. godine u Zagrebu; završila je Školu primijenjene umjetnosti i dizajna i diplomirala na Tekstilno-tehnološkom fakultetu smjer dizajna i odjeće. Ilustriranjem se profesionalno bavi od 1996. godine; objavljuje u dječjim časopisima i ilustrira knjige, slikovnice i udžbenike. Višestruko je nagrađivana priznanjima za ilustracije, a čak tri puta osvajala je “Grigora Viteza”. a slikovnicom Nezadovoljna bubamara 2014. godine ušla je na Časnu listu IBBY-a, a iste godine primila je i Priznanje za ilustracije u slikovnici Djevojčica sa šibicama, H. C. Andersena na Bienallu hrvatske ilustracije u Klovićevim dvorima.⁷⁷ Okušala se u ilustriranju za inozemne izdavače, no naposljetku je za te poslove rekla:

“Radila sam svojevremeno s dvije strane agencije koje zastupaju ilustratore, jedna je u Americi, New York, a druga u Engleskoj, London. Bilo je to zanimljivo iskustvo, mada mi se često činilo da su rokovi prekratki, da sve treba biti završeno "jučer" i takav mi princip rada nije odgovarao. Vrijeme je novac, pristup poslu je brzinski, a sve zajedno vodi u

⁷⁷ Usp. ULUPUH. Marsela Hajdinjak. URL: <https://ulupuh.hr/clanovi/hajdinjak-marsela/> (09/06/2019)

površnost. Tako prihvatiš ponuđeni posao, odrađuješ ga pod stresom, pritisnut kratkim rokovima i nisi ispunjen. U jednom trenutku sve me je to iscrpilo i dosadilo mi.”⁷⁸

Slika 34. Marsela Hajdinjak

Slika 35. “Maca Papučarica” u viziji Marsele Hajdinjak

⁷⁸ Gradska knjižnica Rijeka. Razgovori: Marsela Hajdinjak. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Leksikon-ilustratorice-Marsela-Hajdinjak> (09/06/2019)

6 ZAKLJUČAK

Nije bez razloga rečeno da je slikovnica prvi dodir djeteta s čitalačkim svijetom jer slika govori „jezikom“ koji se ne uči, koji rasplamsava maštu, potiče zanimanje djeteta i daje mogućnost da se interpretira bilo kakva priča na osoban način. Bitno je da su ilustracije kvalitetne i obiluju detaljima koji pomažu obogaćivanje dječjeg vokabulara. Vokabular se ne ograničava brojem riječi u slikovnici, nego proširuje dobrom ilustracijom što je od velike potrebe za djetetov razvoj. Ilustracija razvija vizualnu pismenost; ona treba asociirati i privući simbolima metaforama i slično, a mora i paziti da samo ne prepričava već napisan tekst nego proširuje tekst poticanjem na razmišljanje.

Čini se kako je ilustracija ostala kao jedini element tradicionalnog likovnog izraza među sve brojnijim modernim medijima koji zamjenjuju “klasiku” i vladaju svijetom potražnje.

Ukoliko ilustrator crta pod pritiskom, odnosno tjeraju ga rokovi ili je ono što mora nacrtati plod tuđe mašte koju on samo mora prenijeti na papir ili pak mora biti popularno i tržištu uzbudljivo, on pribjegne kiču ili je vidljivo kako od rada nije izvučen maksimum. U ilustratorstvu u Hrvatskoj i svijetu u novije vrijeme nema prevelikih razlika u smislu načina na koji se posao obavlja i kako mu se pristupa. No, dvije su razlike koje presuđuju gdje će hrvatski ilustratori ipak nastaviti raditi - novac, koji je sigurno bolji izvan Hrvatske, te opterećenost rokovima, koji ih puno manje „pritišću“ kod kuće. Moglo bi se reći da neki odraduju posao samo kako bi preživjeli dok ga drugi rade s dušom. No, ništa nije moguće napraviti ako u onome što rade nema užitka, a kod nagrađivanih ilustratora koji su predstavljeni u ovom radu ne manjka ljubavi i strasti za ilustriranje dječje književnosti.

Danas, bez obzira koriste li se olovkom i papirom ili računalom, ilustratori imaju težak zadatak da zadovolje svoju maštu, a pritom i odrade zamisao urednika i autora. Urednik prati trendove i odabire ilustratora za kojeg misli da će najbolje odraditi posao, a stvara i balans između želja objiju strana. Rijetko je, ali i idealno, da ilustrator preuzima i ulogu pisca pa je sklad slikovnice i ljepota izrade neupitna. Iako svaki umjetnik želi stvoriti vlastiti stil po kojem će biti prepoznatljiv i time se opterećuje dok ga ne stvori, zapravo nekome tko gleda sa strane crteži određenog autora imaju znakove prepoznavanja iako ilustrator to možda nije namjerno napravio. Onako kako bismo osobe prepoznali po stilu rukopisa, ilustratora bismo prepoznali po načinu crtanja.

Slikovnicama su se u početku nazivale sve knjige koje su u sebi imale slike, no prve prave dječje slikovnice hrvatskih autora u Hrvatskoj se javljaju krajem sedamdesetih godina 19. stoljeća što je poprilično kasno s obzirom na to da su u Europi nastajale mnogo ranije. Ilustratori su bili poznati u samo jednoj četvrtini knjiga što nikako ne ide u prilog istraživačima i povjesničarima koji velik broj ilustracija nemaju kome pripisati.

Gledajući razvoj slikovnice u Hrvatskoj, počela se razvijati poprilično kasno, ali srećom su postojale slikovnice na drugim jezicima. One su imale svojih nedostataka kao što je prikazivanje običaja i igara (primjerice kriket ili baseball) koji nisu svojstveni ovom podneblju, no pokušamo li pozitivno gledati na prednosti takvih slikovnica, shvatit ćemo kako je to bilo dobro upoznavanje s drugim kulturama i igrama djece diljem Europe. Dakle, već tada su se dobivale informacije i preuzimalo djeliće obilježja druge kulture. Stavimo li takve slikovnice na hrvatske police danas, u kontekstu multikulturalnosti i informiranosti to bi bilo sasvim prihvatljivo. Ipak, i dalje postoji želja dječaka da čitaju „knjige za dečke“ i djevojčica da čitaju knjige o princezama a idealno bi bilo pronaći teme koje će podjednako zanimati oba spola. Roditelji u tom odabiru i načinu razmišljanja te u čitateljskim navikama imaju glavnu ulogu i to posebno u predčitateljskoj dobi dok je djeci potrebna pomoć tijekom čitanja. Roditelj ima ulogu interpretatora, i čitajući djetetu priču jako može utjecati na shvaćanje teksta svojom vrstom interpretacije. Idealno je napisati lijepu edukativnu dječju slikovnicu, no ukoliko u njoj nema zabave i mjesta za maštu što je najbitnija odlika slikovnice, ona neće biti uspješna.

Prilikom izrade slikovnice za određenu dob treba uzeti u obzir mnoge faktore poput izgleda ilustracije, veličine fonta, zahtjevnosti teksta kako ne bi izgledala previše djetinjasto ili odraslo. Slika može postati i problem ako nije povezana s tekstom pored kojeg stoji te tako biti smetnja umjesto pomoći. Danas je, radi priljeva informacija i svega što nas okružuje, utvrđeno kako djeca imaju problem s ignoriranjem nevažnog materijala.

Slikovnice imaju širok doseg i raznolikost tema, proširuju opće znanje i pomažu djeci da bolje razumiju sebe i svoje uključivanje u društvo. Naravno da se s vremenom svrha, dizajn, tema i važnost slikovnice za djecu promijenila, a takve promjene diktiraju se na sajmovima knjiga kao što je onaj u Bologni gdje se predstavljaju i hrvatski autori. Ovaj sajam predstavlja vrhunac i najprestižnije mjesto na kojem se može sudjelovati u svijetu stvaralaštva dječje, svjetske književnosti. Najveća čast je biti dijelom delegacije svoje zemlje koja se predstavlja u Bologni, a enorman poslovni i životni uspjeh je biti nagrađen i posebno predstavljen. Autori se ne mogu sami prijaviti, nego ih mora netko nominirati, a taj netko u Hrvatskoj je Hrvatski

centar za dječju knjigu. Bavi se osnaživanjem i razvojem hrvatske dječje književnosti te promocije u zemlji i inozemstvu. Zaslužan je za prepoznatljivost hrvatskih pisaca i ilustratora, a sudjeluje u nominaciji i odabiru za Andersenovu nagradu i nagradu ALMA. Osim tih stranih nagrada, prisutne su i domaće nagrade i priznanja poput nagrada „Grigor Vitez“, „Ivana Brlić-Mažuranić“, „Kiklop“ i „Ovca u kutiji“. Pregledom dobitnika ovih nagrada od 1990. do 2018. godine izdvojeno je deset izvanrednih hrvatskih autora ilustracija među kojima je apsolutni predvodnik Svjetlan Junaković.

Možemo zaključiti kako ilustratori i dalje ne uživaju važnost i popularnost kao autori teksta tim više što je toliko teško naći slikovnicu u kojoj je prvo narisano, a potom napisano. Uvijek je ilustrator onaj koji se mora prilagođavati piscu i nastupa tek na kraju, kada je literarna cjelina završena. Ilustrator mora neizostavno ostvariti sve zamisli autora, no uvijek može kroz slike prožeti vlastitu ideju koja se slaže s idejom autora. Autor bi trebao biti pažljiv prema ilustratoru i ostaviti mu dovoljno prostora za kreativnost. Dogodi se i kako slikovnica koju čovjek pročita u djetinjstvu odredi njegov životni put i karijeru stoga se u ovom radu nastojalo pojasniti koliko je stvaranje kvalitetne slikovnice i ilustracije kompleksno i zahtjevno djelo dok se djecu nastoji odgojiti kao samostalna ljudska bića s razvijenim smislom za estetiku i konstruktivnu kritiku i promišljanje.

7 LITERATURA

1. Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. // *Dijete, vrtić, obitelj* 17, 66 (2011), str. 10-12.
2. Batinić, Štefka; Majhut, Berislav. Počeci slikovnice u Hrvatskoj. // *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 23-32.
3. Čačko, Peter. Slikovnica, njezina definicija i funkcije. // *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 12-16
4. Goldsmith, Evelyn. Learning from illustrations: factors in the design of illustrated educational books for middle school children. *Word & Image* 2, 2 (1986), str. 111-121
5. Harms McLain, Jeanne; Lettow, Lucille J. Book Design Clements: Integrating the Whole. // *Childhood Education* 75, 1 (1998), str. 17-24
6. Hlevnjak, Branka. Kakva je to knjiga slikovnica. // *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 7-11
7. Javor, Ranka. Ilustriranje dječje knjige u Hrvatskoj – pregled najznačajnijih autora od 1950. godine do danas. // *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000. str. 39-52
8. Majhut, Berislav. Počeci hrvatske slikovnice. // *Dijete, vrtić, obitelj* 19, 71 (2013), str. 20–22

7.1 Mrežna mjesta

1. Andrea Petrlik ART. Facebook stranica URL: https://www.facebook.com/pg/andreapetrlikART/about/?ref=page_internal (09/07/2019)
2. Astrid Lindgren Memorial Award. URL: <http://www.alma.se/en/About-the-award/> (09/18/2019)

3. Galerija Klovićevi dvori. Zdenko Bašić: Vjetrovite sjene. URL: <http://gkd.hr/wp-content/uploads/2017/11/Zdenko-Basic.pdf> str. 75 (09/10/2019)
4. Book and more. Svjetlan Junaković. URL: <https://www.book-and-more.eu/OdabranaKnjiga.aspx?Id=208> (09/09/2019)
5. Gradska knjižnica Rijeka. Autori: Dražen Jerabek. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Autori/Drazen-Jerabek> (09/06/2019)
6. Gradska knjižnica Rijeka. Razgovori: Marsela Hajdinjak. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Leksikon-ilustratorice-Marsela-Hajdinjak> (09/06/2019)
7. Gradska knjižnica Rijeka. Razgovori: Pika Vončina. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Pika-Voncina-Za-mene-su-Cetiri-godisnja-doba-u-formi-kamisibaj-teatra-nov-i-vrlo-uzbudljiv-trenutak> (09/14/2019)
8. Gradska knjižnica Rijeka. Razgovori: Zdenko Bašić. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Zdenko-Basic-Prica-je-moj-medij> (09/10/2019)
9. Hans Christian Andersen - nagrada. URL: <http://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-awards/> (09/15/2019)
10. Hladíková, Hana. Children's book illustrations: visual language of picture books. CRIS Bulletin 01 (2014) URL: https://www.researchgate.net/publication/273967853_Children's_Book_Illustrations_Visual_Language_of_Picture_Books (06/03/2019)
11. Hrvatski centar za dječju knjigu: nagrada "Ivana Brlić- Mažuranić" . URL: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/clanstva-771/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu/nagrada-ivana-brlic-mazuranic/2034> (09/08/2019)
12. Hrvatski centar za dječju knjigu: nagrada "Nagrada Kiklop". URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrada-kiklop-7442/7442> (09/08/2019)
13. Hrvatski centar za dječju knjigu: nagrada Grigor Vitez. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrada-grigor-vitez-7439/7439> (09/09/2019)
14. Ivan Vitez. O umjetniku. URL: <https://sites.google.com/site/ivanvitezatelierilustracije/> (09/14/2019)
15. Junaković art. URL: <https://www.junakovic.art/about.php> (09/09/2019)

16. Jutarnji list. Intervju: Svjetlan Junaković. URL: <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/svjetlan-junakovic-doslo-je-vrijeme-da-otkrijem-svoju-nepoznatu-stranu/596557/> (09/09/2019)
17. Jutarnji list. Ukidanje "Nagrade Kiklop". URL: <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/sok-iz-pule-nakon-deset-godina-ukida-se-knjiska-nagrada-kiklop/286444/> (09/08/2019)
18. Knjižnice grada Zagreba. Andersenova nagrada. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/medjunarodna-suradnja-7432/andersenova-nagrada-7433/7433> (09/15/2019)
19. Knjižnice grada Zagreba. Nagrada ALMA. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/medjunarodna-suradnja-7432/alma-memorijalna-nagrada-astrid-lindgren-7436/7436> (09/18/2019)
20. LinkedIn. Andrea Petrlik Huseinović. URL: <https://hr.linkedin.com/in/andrea-petrlik-huseinovic-79519b62> (09/07/2019)
21. Mali čitači. Predstavljamo autora: Dražen Jerabek. URL: <http://malicitaci.blogspot.com/2018/03/predstavljamo-ilustratora-drazen-jerabek.html> (09/06/2019)
22. Matica. Pedeset godina u svijetu ilustracije. URL: <http://www.matica.hr/vijenac/262/pedeset-godina-u-svijetu-ilustracije-10941/> (09/14/2019)
23. Moderna vremena info. Intervju: Ivana Guljašević. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/ivana-guljasevic-jos-uvijek-uglavnom-gazim-potrnu> (09/13/2019)
24. Moderna vremena info. Intervju: Stanislav Marijanović. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/stanislav-marijanovic-ono-sto-ja-radim-je-prije-klistiri-psovka-nego-sedativ> (09/15/2019)
25. Moderna vremena info. Otvorenje izložbe Ivane Guljašević. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/otvorenje-izlozbe-ivane-guljasevic-kuman-carapojedaci-slikopricac> (09/13/2019)
26. Moderna vremena info. Pika Vončina. URL: <https://www.mvinfo.hr/knjiga/8811/emilijina-vrlo-neobicna-pustolovina> (09/14/2019)
27. Moderna vremena info. Tomislav Torjanac. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/tomislav-torjanac-ljudi-poput-antuntuna-cine-ovaj-svijet-zanimljivim> (09/07/2019)

28. Naklada Sipar. Pika Vončina. URL: https://sipar.hr/21_ljubinka-pika-voncina
(09/14/2019)
29. Ovca u kutiji - festival slikovnice. Facebook stranica. URL:
https://www.facebook.com/pg/festivalovcaukutiji/about/?ref=page_internal
(09/07/2019)
30. Sajam dječje knjige u Bologni. URL:
<http://www.bookfair.bolognafiere.it/en/home/878.html>
31. Savez društva “Naša djeca”.: nagrada “Grigor Vitez”. URL: <https://savez-dnd.hr/sto-radimo/nagrada-grigor-vitez/> (09/09/2019)
32. Stanislav Marijanović. O autoru. URL:
<http://stanislavmarijanovic.com/smgallery/hr/content/6-o-stanislavu> (09/15/2019)
33. Terry Pierce: Children's Author. Pierce, Terry. Five Reasons Why Children NEED Picture Books. URL: <http://terrypierce.blogspot.cz/2010/10/five-reasons-why-children-need-picture.html> (09/06/2019)
34. Tomislav Torjanac. O autoru. URL: <http://www.torjanac.com/Content/About/>
(09/07/2019)
35. T-portal. Andrea Petrlik Huseinović i Kašmir Huseinović nagrađeni u Pekingu . URL:
<https://www.tportal.hr/kultura/clanak/andrea-petrlik-huseinovic-i-kasmir-huseinovic-nagrađeni-u-pekingu-20180828> (09/07/2019)
36. ULUPUH. Marsela Hajdinjak. URL: <https://ulupuh.hr/clanovi/hajdinjak-marsela/>
(09/06/2019)

7.2 Popis slika

1. Slika 1. Kulturni crtež iz djela “Mali princ”. Izvor: Balić-Šimrak, Antonija; Narančić Kovač, Smiljana. Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. // *Dijete, vrtić, obitelj* 17, 66 (2011), str. 12
2. Slika 2. Primjer ilustriranja i opisivanja istih informacija za mlađu i stariju dob. Izvor: Meredith, S.; Goldman, A.; Lissauer, T. *The Young Scientist Book of the Human Body*. London: Usborne Publishing, 1983, str. 18-19.
3. Slika 3. Lynne Chapman, *Bears on the Stairs*, 2010. Izvor: Hladíková, Hana. *Children’s book illustrations: visual language of picture books*. CRIS Bulletin 01

- (2014), str. 23. URL:
https://www.researchgate.net/publication/273967853_Children's_Book_Illustrations_Visual_Language_of_Picture_Books
4. Slika 4. Marla Frazee, *A Couple of Boys Have the Best Week Ever*, 2008. Izvor: Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 24
 5. Slika 5. Marta Altés, *No!*, 2011.. Izvor: Hladíková, Hana. Navedeno djelo, str. 24
 6. Slika 6. Najstarija sačuvana slikovnica u Hrvatskoj “Domaće životinje”. Izvor: Javor, Ranka. Ilustriranje dječje knjige u Hrvatskoj – pregled najznačajnijih autora od 1950. godine do danas. // *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik radova / priredila Ranka Javor*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2000.
 7. Slika 7. Ilustracije se pojavljuju na rubovima stranica i nisu vezane za tekstualni sadržaj. Izvor: Javor, Ranka. Navedeno djelo
 8. Slika 8. Popis dobitnika nagrade “Grigor Vitez” prvih pedeset godina postojanja, od 1967. do 2017. Izvor: Knjižnice grada Zagreba; Hrvatski centar za dječju knjigu: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/hrvatske-nagrade-za-djecju-knjigu-7431/nagrada-grigor-vitez-7439/7439>
 9. Slika 9. Skulptura za dobitnika nagrade “Ovca u kutiji”. Izvor: Facebook stranica “Knjiga u centru”
 10. Slika 10. Logo ALMA nagrade. URL: <https://www.astridlindgren.com/en/the-company/collaborations>
 11. Slika 11. Posljednji dobitnik Andersenove nagrade (2018. godina) za ilustraciju, Rus Igor Oleynikov sa svojom zlatnom medaljom. Izvor: <http://www.tellerreport.com/life/-russian-artist-receives-hans-christian-andersen-award-.BkkcI7wvX.html> (09/15/2019)
 12. Slika 12. Logo sajma u Bologni. URL: <http://bookonatree.com/2018/03/05/bolognachildrensbookfair2018/> (09/15/2019)
 13. Slika 13. Posjetitelji na izložbi ilustratora na sajmu u Bologni. URL: <http://www.bookfair.bolognafiere.it/en/media/photogallery/2184.html>
 14. Slika 14. Paviljoni izlagača u Bologni. URL: <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/international/international-book-news/article/69646-buongiorno-bologna-bologna-children-s-book-fair-2016-preview.html> (09/15/2019)
 15. Slika 15. Slavni ilustrator Svjetlan Junaković. URL: <https://www.book-and-more.eu/OdabranaKnjiga.aspx?Id=208> (09/16/2019)

16. Slika 16. Naslovnica slikovnice „Kako živi Antuntun“ koju je oslikao Svjetlan Junaković. URL: <https://www.junakovic.art/> (09/16/2019)
17. Slika 17. Zdenko Bašić na predstavljanju svojeg kompletno autorskog djela *Sjeverozapadni vjetar*. URL: <https://www.mvinfo.hr/clanak/zdenko-basic-stvarati-dabi-razvijali-sebe> (09/10/2019)
18. Slika 18. Bajkovita ilustracija Zdenka Bašića. Izvor: Facebook stranica Zdenko Bašić Art (09/10/2019)
19. Slika 19. Autorica Ivana Guljašević. URL: <http://www.montelibric.sanjamknjige.hr/hr/2018/naslovnica/ivana-guljasevic-autorica-ilustracije/> (09/13/2019)
20. Slika 20. Slikovnica Čarapojedac nagrađena za najbolju hrvatsku slikovnicu na festivalu Ovca u kutiji 2007/2008 godine. URL: <https://znanje.hr/product/carapojedac+-cd/211915> (09/13/2019)
21. Slika 21. Ivan Vitez. URL: <http://www.glas-slavonije.hr/168454/5/Zivopisne-ilustracije-Ivana-Viteza> (09/14/2019)
22. Slika 22. Naslovna stranica koju je oslikao Ivan Vitez, a koja je uvrštena u kategoriju nacionalne kulturne baštine. URL: <https://www.alfa.hr/artikl/info/53e86fa9fba6f5db11000c8e> (09/14/2019)
23. Slika 23. Autorica ilustracija Pika Vončina (desno) na predstavljanju svoje posve autorske slikovnice „Putovanje tete Hilde“. URL: <http://www.radiosamobor.hr/2015/11/05/putovanja-tete-hilde-s-djecom-iz-farkasevca/> (09/14/2019)
24. Slika 24. Ilustracija iz slikovnice “Četiri godišnja doba” Pike Vončina. URL: <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Pika-Voncina-Za-mene-su-Cetiri-godisnja-doba-u-formi-kamisibaj-teatra-nov-i-vrlo-uzbudljiv-trenutak> (09/14/2019)
25. Slika 25. Tomislav Torjanac. URL: <https://www.icv.hr/2018/03/poznati-ilustrator-tomislav-torjanac-nakon-bajki-novi-su-mi-izazov-jumbo-plakati/> (09/07/2019)
26. Slika 26. Slikovnica “Ružno pače” koju je prepričao i oslikao Tomislav Torjanac. URL: <https://www.icv.hr/2018/03/poznati-ilustrator-tomislav-torjanac-nakon-bajki-novi-su-mi-izazov-jumbo-plakati/> (09/07/2019)
27. Slika 27. Andrea Petrlik Huseinović sa suprugom Kašmirom Huseinovićem na predstavljanju na sajmu u Pekingu. URL: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/andrea-petrlik-huseinovic-i-kasmir-huseinovic-nagrađeni-u-pekingu-20180828> (09/07/2019)

28. Slika 28. Slikovnice Andree Petrlik Huseinović prevedene na kineski jezik. URL:
<https://www.tportal.hr/kultura/clanak/andrea-petrlik-huseinovic-i-kasmir-huseinovic-nagradeni-u-pekingu-20180828> (09/07/2019)
29. Slika 29. Ilustrator Stanislav Marijanović. URL:
<http://stanislavmarijanovic.com/smgallery/hr/content/6-o-stanislavu> (09/15/2019)
30. Slike 30. i 31. Čudovišta iz knjige Stanislava Marijanovića po nazivom „Enciklopedija čudovišta“. URL: <http://stanislavmarijanovic.com/smgallery/hr/content/6-o-stanislavu> (09/15/2019)
31. Slika 32. Dražen Jerabek. URL: <https://oskultura.com/likovnost/drazen-jerabek/> (09/06/2019)
32. Slika 33. Ilustracija izrađena za slikovnicu “Tajna” autorice Dubravke Pađen Farkaš. URL: <https://www.behance.net/djerabek75614> (09/06/2019)
33. Slika 34. Marsela Hajdinjak. URL: https://sipar.hr/19__marsela-hajdinjak (09/06/2019)
34. Slika 35. “Maca Papučarica” u viziji Marsele Hajdinjak. URL:
<https://www.behance.net/gallery/75770975/The-Slipper-Cat> (09/06/2019)

University of Zadar
Department of information sciences

THE IMPORTANCE OF ILLUSTRATOR IN DESIGNING A BOOK

Student:
Roberta Karinja

Mentor:
izv. prof. dr.sc. Nives Tomašević

Zadar, 2019.

ABSTRACT:

The work entitled *The Importance of Illustrator in Designing a Book* is intended to be a review work and takes us into the world of illustration, it teaches us what a picture book and illustration is and what their purpose is. It guides us through the history of picture books in the world and in Croatia, describes the differences and types among picture books. It will explain why a quality picture book is of great importance for the development of children and their reading habits. The process of creating a picture book will be described, what the layout of the elements on the paper should be, what colors fit the particular text, the elaboration of the appearance of the characters, the size and appearance of the text. The international and Croatian awards for children's literature will be presented, according to which the creativity and awards of Croatian illustration authors in the period from 1990 to 2018 were evaluated. Most of the presented ten Croatian authors have been nominated by the Croatian Center for Children's Books and presented at the Children's Book Fair in Bologna, which will be further discussed below.

The paper sought to clarify how complex and demanding the creation of a picture book and illustration is during the development of children as independent people with their own opinions and sense of aesthetics.

KEY WORDS: illustration, picture book, illustrator, illustration process, children's literary awards, children's book fair, croatian illustrators